

# Dee woto u Masa Jesosi dee

## Maikusi sikifi

Wan wöutu a fesi.

Söö. Wë andi di pisi u di buku aki o taki da u, dee sëmbë?

Wë a di fosu kamian, nöö di pisi aki de kai Maikusi, biga hën da di në u di womi di de taa sikifi ën. Nöö a so pisi u Gadu Buku de ta kai di womi aki Johanisi Maikusi. Di womi aki an bi dë wan u dee tuwalufu bakama ta waka ku Masa Jesosi hiniwanten e, ma a bi dë wan biibima nöö u di ten dë.

Nöö fa Maikusi sikifi sondi u Masa Jesosi aki, nöö a sikifi andi a bi jei fëën a oto sëmbë, ku andi hënseei bi sabi tu. Biga di dee bakama u Masa Jesosi seti di wooko ta tja di buka ta konda a köndëköndë, nöö di Maikusi aki bi dë ku de a di wooko. Nöö so sëmbë si kuma Petuisi hën bi konda sömëni u dee sondi dëën, biga a ta fan hia sondi u Petuisi a di pampia aki.

Wë nöö dee fö sëmbë dee bi sikifi soni u di libi u Masa Jesosi a goonliba aki, nöö so u de bi sikifi möön fini a dee soni dee a bi ta lei. Ma Maikusi, hën a sikifi möön fini a dee soni dee a du, be sëmbë sabi taki aai, Masa Jesosi bi abi gaan kaakiti ku gaan taki tuu.

Nöö di a o tapa di pampia, hën a taki finifini fa de kii Masa Jesosi. Ma nöö fu di a taki a di weki baka a dëdë fëën kölö poi, hën mbei wanlö oto sëmbë taki di pisi dë go möön longi.

Nöö dee leima ta mëni kuma Maikusi sikifi di pampia aki kuma 70 jaa baka di Masa Jesosi ko pali a goonliba aki. Nöö fa a sikifi ën, nöö a sikifi ën da dee oto köndë sëmbë dee an dë Dju sëmbë, be de sabi dee soni dee Masa Jesosi bi du di a bi dë a goonliba aki.

---

**Aki ta lei fa di Bunu Buka u Masa  
Jesosi seti.**

*Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Joh. 1:19-28*

**1** Söö dee sëmbë, leti kumafa woo taki aki, nöö sö nöö di Bunu Buka u Masa Jesosi di

Paamusi Könu seti e. Jesosi Keesitu hën da di Mii u Masa Gaangadu seei, nöö di pampia aki o lei i fa a dë.

<sup>2</sup>Nöö a bi ko pasa leti kumafa di sëmbë de kai Jesaaja bi sikifi buta a di Buku u Gadu. Biga Jesaaja bi

dë wan tjabukama u Gadu u fesiten, hën a sikifi wan soni u di Könu Gadu bi paamusi taa a o manda ko a dee Dju sëmbë. A taa, Gadu o manda wan sëmbë waka a di Paamusi Könu dë fesi faa musu buta sëmbë a pasi dëen. <sup>3</sup>Nöö di sëmbë dë o dë a di sabana dendu ta bai basia ta taki taa:

Un seeka di pasi da Masa ooo, be a dë limbolimbo gbegeede dëen.

Un seeka dee bendibendi pisi u di pasi, be de ko dë tololoo.

Sö Jesaja bi sikifi taa sö wan sëmbë o ko sai dë ta bai.

<sup>4</sup>Wë nöö da sö a ko pasa tuu leti kumafa Gadu bi taki dë e. Biga wan womi de kai Johanisi di Dopuma, hën Gadu manda ko. Nöö fa a ko naandë, nöö a ta libi a di sabana dendu u di pisiwata de kai Judea. Naandë a ta bai di basia ta dopu sëmbë. Nöö sëmëni sëmbë ta ko nëen nöömö, nöö a ta bai ta taki: “Un bia disa di hogilibi fuunu oo, nöö unu ku Masa Gaangadu o ko bunu. Gaangadu an o hoi dee hogi du fuunu a bëë möön.” Sö a ta bai ta taki.

<sup>5</sup>Nöö hii dee sëmbë u di pisiwata u Judea naandë, ku di mama köndë fëen de kai Jelusalen, nöö de tuu ta ko a Johanisi naandë ta ko ta haika fa a ta bai di basia. Nöö hën de ko ta piki taa: “Awa, wa ta libi bunu tuu.” Nöö te wan sëmbë i piki sö kaa, nöö Johanisi ta dopu i a di lio de kai Joodan dë.

<sup>6</sup>Söö. Wë nöö di koosu fu Johanisi di a ta bisi nëen sinkii, a mbei ku di puuma u di mbeti de ta kai kamëli.

Atiti ku höniwata da sondi u njan fëen. Sö wan sëmbë a bi dë e.

<sup>7,8</sup>Nöö Johanisi toona ta fan ku dee sëmbë. A taa: “Un haika e, dee sëmbë. Wan oto Sëmbë o ko a mi baka nöö a hebi möön mi gaanfa e. Ma bumbuu tjika seei u sa bendi lusu di susu fëen puu nëen futu. Fa mii dë aki, mi ta dopu unu ku wata, ma di Sëmbë di o ko dë, nöö hën a o dopu unu ku di Akaa u Masa Gaangadu. Biga a o mandëen ko a unu liba.”

#### **Di pisi aki o lei fa Johanisi dopu Masa Jesosi.**

*Mat. 3:13-17; Luk. 3:21-22*

<sup>9</sup>Wë nöö di juu dë, hën Masa Jesosi kumutu a di köndë de kai Nazalëti u di pisiwata de kai Galilea, nöö hën a ko a Joodan Lio naandë fu Johanisi musu dopu ën. Nöö hën Johanisi dopu ën te a kaba. <sup>10</sup>Nöö fa Masa Jesosi ta kumutu a di wata dendu ta ko a tela, nöö hën a luku nëen liba ala hën a si liba jabi hoo. Nöö hën a si di Akaa u Gadu kuma wan pomba bazia ko nëen liba. <sup>11</sup>Nöö hën wan töngö piki a liba ala taa: “I da mi lobi Womi Mii. Libi fii ta kai ku mi e.”

Sö wan soni pasa di Masa Jesosi dopu.

#### **Aki di didibi ta biinga ku Masa Jesosi faa du hogi.**

*Mat. 4:1-11; Luk. 4:1-13*

<sup>12</sup>Söö. Wë nöö a baka u di dë, nöö hën di Akaa u Gadu tja Masa Jesosi go a wan sabana kamian. <sup>13</sup>Nöö hën a go dë ala hii föteni daka. Nöö a dee föteni daka dendu dë, nöö di didibi ta mbei möiti ku ën nöömö

faa musu piki ën buka a soni, ma nöö Masa Jesosi an du kumafa a kë möönsö.

Nöö fa Masa Jesosi dë a di sabana dee hia daka naandë, nöö dee mbeti u di sabana bi sai dë tu, ma dee basia u Gadu Köndë bi dë ku ën ta tjubi ën.

**Aki o lei fa Masa Jesosi kai dee fosu bakama fëën.**

*Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15, 5:1-11*

<sup>14</sup>Hën de dë te wan daka, nöö hën de kisi Johanisi di Dopuma söötö a dunguwosu. Nöö baka u di dë, hën Masa Jesosi toona go a Galilea, nöö hën a seti ta waka ta lontu ta konda di Bunu Buka u Gadu da dee sëmbë u di pisiwata dë. <sup>15</sup>A ta taki da de taa: “Di juu ko zuntu e, u Masa Gadu musu tii unu a wan njunjun fasi. Nöö ee wan sëmbë i kë ko a di Njunjun Tii u Gadu dendu, nöö i musu bia disa di hogilibi fii, nöö i piki di Bunu Buka u Gadu di mi ta konda aki.” Sö Masa Jesosi ta taki da de.

<sup>16</sup>Nöö wan piki ze bi dë a di pisiwata u Galilea naandë. Te wan daka nöö hën Masa Jesosi go ta waka a di ze dë bandja, nöö hën a ko miti ku tu womi. Dee womi aki dë baaa ku baaa. Wan de kai Simon, [hënseei de ko ta kai Petuisi,]. Di otowan da Andiasi. De dë ta tuwë nëti u de kisi fisi biga hën da wooko u de de ta du.

<sup>17</sup>Nöö hën Masa Jesosi kai de tu baaa dë te de piki. A taa: “Un ko dë ku mi ta waka a mi baka e, nöö mi o lei unu fuun kisi libisëmbë [tja ko a mi së,].”

<sup>18</sup>Nöö wantewante naandë, hën de tu womi disa dee nëti u de hën de go ta waka a Masa Jesosi baka.

<sup>19,20</sup>Nöö hën Masa Jesosi waka go möön longi, nöö hën a ko si tu oto baaa möön. De seei dë höndima tu ta kisi fisi. Nöö fa Masa Jesosi ta pasa dë, nöö de bi dë ku de tata a boto ta seeka wanlô nëti u de. Wan u dee baaa de ta kai Johanisi, di otowan da Jakobosi, nöö di tata u de hën de kai Zebedeosi.

Nöö di Masa Jesosi si de tu baaa dë, hën a kai de taa: “Un ko go ku mi e.” Nöö hën wante dë, hën de disa de tata ku dee wookoma u de naandë, nöö hën de go ta waka a Masa Jesosi baka.

**Aki ta lei fa Masa Jesosi abi taki a dee gadu liba tjika.**

*Luk. 4:31-37*

<sup>21</sup>Nöö hën Masa Jesosi kumutu naandë, hën ku dee bakama fëën, hën de go a wan u dee köndë u Galilea de ta kai Kapenaumi. Nöö hën de dë te di saba daka, hën Masa Jesosi go a di keikiwosu u di köndë go ta lei dee sëmbë dee bi ko dë di lei fëën. <sup>22</sup>Nöö fa a ta lei de naandë, a bigi da hii sëmbë tee na sondi. Biga an ta lei de kumafa dee Sabima u Wëti bi guwenti u lei de Gadu wöutu, ma a ta lei de seei a wan apaiti fasi kuma hënseei abi di lei.

<sup>23</sup>Wë nöö di daka dë gbolo, wan womi bi dë a di keikiwosu naandë, a dë ku wan soni nëën liba. Nöö hën wë a bai ko a hedi ko ta fan. A taa: <sup>24</sup>“Jesosi u Nazalëti, andi seei u ku i abi? I ko aki fii kaba u a sösö nö? Wë mi sabi ambë da i. I wë da di apaiti Sëmbë u Gadu di a manda ko a di goonliba aki.”

<sup>25</sup>Nöö hën Masa Jesosi bai ën taa: “Kabuka naandë! Kumutu a di sëmbë liba wante.”

<sup>26</sup>Nöo fa a fan dë, hën di soni ko möön taanga a di sëmbë liba te hii sinkii fëen ta tëëmë tjatjatjatja. Hën a bai taanga bifö a kumutu nëen awaa.

<sup>27</sup>Wë nöo fa di soni pasa naandë, a ko foondo dee sëmbë tumisi. Hën de ko ta taki da de na de taa: “Dee sëmbë, andi u ta si aki? Njunjun lei ko a u nö? Di sëmbë aki abi taki a dee soni ta kisi sëmbë a hedi liba tee de ta piki hën buka a sondi seei.”

<sup>28</sup>Nöo hën di soni Masa Jesosi du naandë paaja a hii dee köndëköndë u Galilea tuu paliiii dou. Sö a bigi da sëmbë tjika.

**Aki ta lei fa Masa Jesosi kula wanlö hia sëmbë.**

*Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41*

<sup>29</sup>Nöo hën Masa Jesosi kumutu a di keikiwosu naandë, hën ku Jakobosi ku Johanisi, nöo hën de go a di wosu u Simon ku ën baaa Andiasi. <sup>30</sup>Di juu dë di mai u Simon bi dë ku gaan fëbë. A dë leti a bedi naandë. Hën de kondëen da Masa Jesosi.

<sup>31</sup>Nöo hën wë Masa Jesosi go a di mama, hën a panjëen a maun hopo ën sindo. Nöo hën wantewante di fëbë go, a ko bunu seei te a hopo seeka soni da de.

<sup>32</sup>Nöo hën de dë tefa sonu go, hën dee sëmbë u di köndë tja sëmbë te a hia ko a Masa Jesosi naandë. Dee sëmbë de tja ko dë, de dë ku pepei siki ufö i abi dee sëmbë dee dë ku soni a hedi. <sup>33</sup>Hii sëmbë u di köndë tuu fiaa hai ko a di döübuka naandë, <sup>34</sup>nöo hën Masa Jesosi kula hii dee sëmbë ku dee pepei siki naandë te a kaba. Söseei a jaka dee

soni ta kisi sëmbë a hedi. An da de pasi u de fan möönsö, biga an kë u de konda ambë dëen.

**Aki ta lei fa Masa Jesosi lei dee sëmbë u di pisiwata u Galilea.**

*Luk. 4:42-44*

<sup>35</sup>Nöo hën di mamate biten, ganian an kanda seei, nöo hën Masa Jesosi hopo. Hën a kumutu a di köndë ganda go dë a wan kamian piiii hën wanwan ta begi Masa Gaangadu.

<sup>36</sup>Te wan pisi hën Simon ku dee otowan fëen ko hopo, de an si Masa Jesosi a wosu dë, hën de go ta suku ën te fa de ko si ën. <sup>37</sup>Nöo hën de hakisi ën taa: “Andi pasa? Dee sëmbë ta hakisi fa fii poi.”

<sup>38</sup>Nöo hën Masa Jesosi piki de taa: “Nönö, na soni. Ma un boo go a dee oto köndë ala tu e, go tja di Bunu Buka u Gadu go paaja. Biga wë hën mbei mi ko a goonliba.”

<sup>39</sup>Nöo hën de kumutu ala, hën de ta waka a dee köndëköndë u Galilea tuu. Fa de ta waka dë, nöo Masa Jesosi ta konda di Bunu Buka u Gadu da dee sëmbë a hii dee keikiwosu u dee Dju sëmbë. Nöo a ta jaka dee soni ta kisi sëmbë a hedi ta puu a de liba.

**Aki ta lei fa Masa Jesosi kula wan sëmbë ku tjinasiki.**

*Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16*

<sup>40</sup>Hën de dë te wan daka, nöo hën wan sëmbë dë ku tjinasiki ko a Masa Jesosi. Nöo hën a tjökö kini a goon nëen fesi begi ën taa: “Ee, Masa o, mi sabi taa ee i kë i sa kula mi o.”

<sup>41</sup>Nöo hën tjali u di sëmbë kisi Masa Jesosi, nöo hën a tëndë maun

panjëen. Hën a taa: “Aai mati, mi kë e. Be i ko bunu wante!” <sup>42</sup>Nöö fa a fan dë, hën di sëmbë ko bunu wantewante naandë, di tjinasiki an dë u si nëen sinkii möön seei.

<sup>43,44</sup>Nöö hën Masa Jesosi mandëen taa be a go. Ma nöö a bai ën tu taa: “Na konda di sondi pasa ku i aki da sëmbë e! Ma waka tololo go a di begima di ta dë a di keikiwosu, be a si taa i ko bunu. Nöö i tja di paima go tuwë da Gadu kumafa Mosesi bi taki.” „Biga gaanduwe Gadu bi da wan tiima u dee Dju sëmbë de kai Mosesi dee wëti fëen. A taa te wan sëmbë i ko bunu u sô wan siki, nöö i musu tja paima go da Gadu bifö i sa toona go a wosu baka.”

<sup>45</sup>Ma nöö fa di sëmbë kumutu naandë, an tapëen buka möönsö. Ma a go ta paaja di taki naandë te dou hii di köndë, te Masa Jesosi an bi sa ko a dee köndë ganda möön u sëmbë si ën. Nöö hën a fika a döösë ka sëmbë an ta dë hia, ma töku sëmbë ta kumutu a hii së nango nëen ala eti.

### Aki Masa Jesosi kula wan sëmbë.

*Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26*

**2** Baka wan tu daka sô, hën Masa Jesosi toona go a Kapenaumi. Nöö an dou seei, hën di njunsu paaja taa sô wan soni, Masa Jesosi toona ko nëen wosu. <sup>2</sup>Nöö hën dee sëmbë u di köndë booko gulululu ko fuu di kamian naandë pöö te kamian an dë u denda go a wosu dendu möön seei. <sup>3</sup>Di juu dë, Masa Jesosi dë a di wosu dendu ta konda di Buka u Gadu da dee sëmbë.

Te wan pisi hën fô womi ko dou ku wan lanlan sëmbë di de ta tja a wan kama liba ko dëen faa kula. <sup>4</sup>Ma nöö fa sëmbë hia a di kamian tjika dë, nöö de fô womi an sa feni pasi u pasa go dou a Masa Jesosi. Nöö hën de subi a wan sikada go a di wosuliba. „Biga dee wosuliba u di köndë bi dë paatapaata.” Nöö hën de fula wan baaku leti a Masa Jesosi liba dë, hën de saka di womi a di kama liba zëngëe ku tatai te go buta leti a Masa Jesosi fesi a goon dë.

<sup>5</sup>Nöö hën di Masa Jesosi si fa dee womi ta biibi ën tjika te de mbei sô wan gaan möiti, nöö hën a taki da di lan womi taa: “Na fëëë, womi. Mi da i paadon u dee hogi dee i bi du. Masa Gadu an ta hoi i a bëë möön e!”

<sup>6</sup>Ma nöö wanlö Sabima u Wëti bi dë sindosindo leti naandë ta haika soni. Nöö di fa Masa Jesosi fan dë an bunu a de seei, kwetikweti. Nöö hën de ta guunjëen a de hati taa: <sup>7</sup>“Unfa di womi dë sa a’ hati u taki sô wan gaan soni? Na sôsö a ta sôsö Masa Gadu nö? Biga ambë sa puu sëmbë a Gadu bëë boiti Masa Gadu seei nöö?”

<sup>8</sup>Ma nöö Masa Jesosi sabi taa sô de ta pakisei, nöö hën a hakisi de taa: “Dee sëmbë o, unfa un ta mëni hogi u mi a unu hati sô? <sup>9</sup>Wë mi hakisi unu e, taa ee fii taki da sô wan sëmbë taa Gadu puu ën a bëë, ee nasö fii taki dëen taa, be a hopo waka go, nöö undi u de tu soni dë sa möön fukë u taki ku buka? „Na di fosu wan nö? Biga sëmbë an sa go a Gadu go hakisi ën ee a puu di sëmbë a bëë tuu.”

<sup>10</sup>“Ma nöö un luku. Mi o lei unu taa Mi di ko Libisëmbë Mii aki, na fan nöö mi sa fan, ma mi abi makiti tu a di goonliba aki fu mi sa puu sëmbë a Gadu bëë.”

<sup>11</sup>Nöö hën a bia fan ku di womi taa: “Mati, hopo taanpu! Tei i kama nöö i go fii a wosu!”

<sup>12</sup>Nöö fa a fan dë, hën di womi hopo vu taanpu a pë a dee hia sëmbë fesi naandë, nöö hën a tei ën kama hën a waka go fëen a wosu.

Nöö di soni naandë bigi da hii sëmbë tee de ko ta gafa Gadu taa: “Hoo, wa si sö wan gaan sondi wan daka.”

#### **Aki Masa Jesosi kai Leifi faa ko waka nëën baka.**

*Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32*

<sup>13</sup>Nöö hën Masa Jesosi kumutu hën a go a di piki ze u Galilea bandja. Nöö sëmbë ta ko nëën naandë te a hia, nöö a ta da de di lei fëen.

<sup>14</sup>Nöö hën a ta waka nango. Te wan pisi, hën a si wan womi de kai Leifi. [Hën seei da Mateosi.] A dë fëen sindosindo a wan piki wosu a bandja pasi dë ta pii lantimöni, biga hën da wooko fëen kaa. Nöö di Leifi aki, wan womi de kai Alufasi hën pai ën. Nöö di Masa Jesosi si ën, hën a kai ën faa musu ko bakama fëen. Nöö wantewante hën Leifi hopo ko ta waka nëën baka.

<sup>15</sup>Wë nöö a ko pasa sö taa Leifi kai Masa Jesosi ku dee bakama fëen fu de musu ko njan ku ën nëën wosu. Nöö hën de go sindo u de njan. Nöö sömëni u dee pii-lanti-mönima ku sömëni oto sëmbë dee abi poi në a di köndë, nöö sö de

ko dë ta njan ku de a wan tafa makandi. Biga hia u dee lö pei sëmbë naandë bi ta waka a Masa Jesosi baka kaa.

<sup>16</sup>Te wan pisi nöö hën wë dee Sabima u Wëti ko ta pasa naandë gbolo, dee u di Dju paatëi de kai Falisei. Nöö hën de ko si Masa Jesosi dë sindosindo ku dee pii-lanti-mönima ku dee oto nëpoima u di köndë dë ta njan makandi, nöö di sondi an bunu a de seei, kwetikweti.

Nöö hën de hakisi dee bakama u Masa Jesosi taa: “Faandi mbei di mësitë fuunu go dë ta njan ku dee lö pei sëmbë naandë a wan tafa u du?”

<sup>17</sup>Nöö di Masa Jesosi jei di hakisi u de, nöö hën a piki de a nöngö taa: “Dee sëmbë o, unfa un mëni? Wan sëmbë di siki ku wan sëmbë di dë bumbuu, undi u de abi data fanöudu? Na di sikima nö? Wë nöö ma ko u kai dee sëmbë dee dë bumbuu sëmbë kaa e, ma mi ko u kai dee sëmbë dee an ta libi bunu a Gadu wojo, fu mi heepi de.” Nöö sö a piki de.

#### **Aki ta lei faandi mbei Masa Jesosi ku dee bakama fëen an ta disa u njan a di fasi u Dju.**

*Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39*

<sup>18</sup>Hën de dë te wan pisi. Nöö di juu dë, dee bakama u Johanisi di Dopuma ku dee u dee Faliseima ta hoi deseei söndö njan. Biga sö dee Dju sëmbë abi wan guwenti taa so juu de ta tja hangi u wan pisiten fu begi hedi. Nöö hën wan tu sëmbë ko a Masa Jesosi, hën de hakisi ën taa: “Faandi mbei dee bakama u

Johanisi ku dee u dee Faliseima ta tja hangi fu begi hedi, ma i ku dee bakama fii wan ta du sö?”

<sup>19</sup>Nöo hën Masa Jesosi piki de a wan nongö fasi, a taa: “Fa u dë aki, ee wan sëmbë o tööu, nöo a o kai sömëni sëmbë ko a di piizii, na sö nö? Wë nöo solanga di tööuma dë ku de naandë, nöo de an sa ta kusumi ta tja hangi. Wai nöo de o ta wai. <sup>20</sup>Ma te di juu dou de ko puu ën a de mindi bifö de o sa ta kusumi ta tja hangi awaa.”

<sup>21</sup>Nöo hën a taa: “Fa mi ta fan ku unu aki, ma a sa toobi unu fu un tei. Biga na wan sëmbë o tei wan njunjun koosu pisi u lapu wan awoo koosu. Biga te i wasi ën nöo di njunjun pisi o hai kumutu disa di awoo wan, nöo di baaku o ko möön bigi möön leki fa a bi dë kaa.

<sup>22</sup>“Sösei tu, ja sa tei wan njunjun win lai a wan awoo mbeti kakisa saku. Biga di awoo saku gaandi kaa, an ta hai möön. Nöo ee i lai di njunjun win go nëen dendu, nöo te di win soopu nöo di saku o tënë tuwë di win fiaa. Da a ko dë i lasi di win fii ku di saku tuu.

“Ma nöo i musu tei wan njunjun saku nöo i lai di njunjun win nëen, nöo de tuu o dë bunu kumafa a fiti.”

**Aki ta lei taa Masa Jesosi hën da basi u di saba daka.**

*Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5*

<sup>23</sup>Nöo hën de dë te wan saba daka, nöo hën wë Masa Jesosi ku dee bakama fëen ta latja ta pasa a wan goon dendu. Di goon naandë, de paandi wan pei soni kuma alisi nëen, ma i sa njan mën kuakua. Nöo hën wë dee bakama ta booko

dee taka dee bendi ko a di pasi naandë ta gili a maun ta njan.

<sup>24</sup>Di juu dë wanlö sëmbë u di Faliseima kulupu si de, hën de ko hakisi Masa Jesosi taa: “Fa dee bakama fii ta du dë, na Gadu wëti de ta poi nö? Biga de ta wooko a saba daka.”

<sup>25,26</sup>Nöo hën a piki de taa: “Wan bi lesi a Gadu buku nö, di soni bi pasa ku Dafiti a di ten u di Kaba Hei Begima de kai Abiata? Hangi bi ta kii hën ku dee mati fëen, nöo hën a go a di wosu u Gadu, hën dee begima da de di bëëë di de ta buta da Gadu naandë. Nöo hën Dafiti njan mën, hën ku dee mati fëen tuu. Wë nöo di bëëë naandë, dee begima wanwan nöo bi a’ pasi u njan mën, na sö nö? Ma tökusei Gadu an tei Dafiti ku dee sëmbë fëen fu hogi di de njan mën o.”

<sup>27</sup>Nöo hën a taki da de taa: “Haika e, dee sëmbë. Masa Gaangadu an mbei libisëmbë fu de hoi saba tjina hedi e, ma a mbei di saba faa heepi libisëmbë. <sup>28</sup>Nöo mi taki da unu, taa Mi di i si ko Libisëmbë Mii aki, nöo mi dë Masa a hii soni liba e te dou ku di saba tuu.”

Sö wan soni Masa Jesosi taki da dee Faliseima a di ten dë.

**Aki ta lei fa Masa Jesosi kula wan sëmbë a saba daka.**

*Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11*

**3** Wë nöo a wan oto saba möön, hën Masa Jesosi toona go a di keikiwosu. Nöo di a go dou, nöo wan womi sai naandë, wan së maun fëen dë dëdëë tjakaa. <sup>2</sup>Ma nöo sëmbë dë leti dë ta watji Masa

Jesosi ee a o kula di womi a di saba daka naandë, biga de kë feni föutu nëen u de tjëen go kaagi.

<sup>3</sup>Nöö hën wë aan soni. Hën Masa Jesosi taki da di womi di dë ku di dëedë maun naandë taa be a hopo taanpu a dee hia sëmbë fesi dë. Nöö hën a hopo taanpu.

<sup>4</sup>Nöö hën Masa Jesosi bia hakisi dee sëmbë dee sai naandë taa:

“Unfa Gadu Buku taki, dee sëmbë? Undi möön bunu? Fii du bunu a saba, naa fii du hogi? Fii musu puu sëmbë a dëdë buka, naa fii disëen faa dëdë? Unfa Gadu wëti sikifi fëen?” Ma nöö fa a hakisi de naandë, na wan sëmbë piki ën möönsö, de tuu ko dë pii.

<sup>5</sup>Nöö hën a luku de ku hatiboonu. Ma nöö a hati ën tu, fu di de abi sö wan taangajesi da Gadu te tjali u sëmbë an ta kisi de möönsö.

Nöö hën a bia fan ku di womi taa: “Mati, tëndë di maun fii i si.” Nöö hën di womi tëndëen maun, nöö hën wantewante di maun ko bunu leti kumafa a bi musu dë.

<sup>6</sup>Nöö hën wë dee Faliseima kumutu dë, hën de waka go langalanga tee a di kulupu u di Könu u di köndë, hën da Helodi. Nöö hën de ko ta kuutu makandi unfa u de du de kisi Masa Jesosi kii.

„Sö di soni Masa Jesosi du dë hati de tjika.”

**Aki ta lei fa dee sëmbë ta ko hia a Masa Jesosi liba.**

<sup>7</sup>Wë nöö wan daka möön, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen hën de go a di piki ze u Galilea bandja. <sup>8</sup>Nöö fa de ko dou dë, hën wanlö hia sëmbë hai ko nëen

gidjii, dee sëmbë u Jelusalen ku hii dee oto köndë u Judea, ku dee u di pisiwata de kai Idumea, ku dee sëmbë dee ta dë a di oto së banda u Joodan Lio, ku dee u dee köndëköndë u dee pisiwata de kai Tilusi ku Sidon. Sö dee sëmbë hai ko a Masa Jesosi tjika, biga de bi jei u dee foondo wooko a ta du.

<sup>9</sup>Nöö di de ko hia sö kaa, nöö hën Masa Jesosi taki da dee bakama fëen taa be de seeka wan boto buta a bandja wata naandë dëen. Biga fa a ta kula sëmbë dë, nöö awaa seei de ta pusa ta ko nëen liba. <sup>10</sup>Biga de ta si taa ee de nama nëen, nöö de sa ko bunu nöömö.

<sup>11</sup>Di juu dë, dee sëmbë dë ku soni a hedi, te de ko dou a Masa Jesosi nöö de ta bai kai olo seei kai a goon. Nöö de ta taki dëen taa: “U sabi ambë da i e! I da di Mii u Masa Gaangadu.” <sup>12</sup>Ma nöö hiniwanten te de taki sö kaa, nöö Masa Jesosi ta gandji da de taa de an musu taki di soni dë.

**Aki ta lei ambë ku ambë Masa Jesosi tei u ko bakama fëen.**

*Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16*

<sup>13</sup>Wë nöö te wan pisi hën Masa Jesosi go a wan kamian ka wanlö hia kuun dë, nöö hën a kai sëmëni sëmbë u de ko nëen. <sup>14</sup>Nöö hën a pii tuwalufu womi a de dendu tei u de fika ku ën ta lei nëen nöömö, nöö de de kai “apösutu”. Nöö a o manda de go a köndëköndë u de paaja di Bunu Buka u Gadu, <sup>15</sup>nöö a o da de makiti tu u de ta jaka dee gadu ta kisi sëmbë a hedi puu a de liba.

<sup>16</sup>Söö. Wë nöö dee në u de tuwalufu womi dee a tei dë, nöö di



fosu wan hën da Simon, hën Masa Jesosi ta kai Petuisi. <sup>17</sup>Nöo joo kisi Jakobosi ku ën baaa Johanisi, de da de tu womi mii u di womi de kai Zebedeosi. Nöo Masa Jesosi da de wan në, a ta kai de Boanëgësi, nöo di në dë hën kë taki “Mii u Döndö”, biga sö de tu baaa fasi bi dë. <sup>18</sup>Nöo baka u dee baaa dë, nöo joo kisi Andiasi, Filipi, Batolomisi, Mateosi, Tomasi ku wan oto Jakobosi. Hën tata da Alufasi. Nöo joo kisi Tadeosi ku wan oto Simon, nöo di womi aki, hën bi dë a di paatëi u dee sëmbë dee ta suku u puu Loomë lanti a de liba. <sup>19</sup>Ufö joo kisi Judasi Isikaliotu, hën o sei Masa Jesosi buta a dee felantima maun.

Nöo sö wanlö sëmbë Masa Jesosi tei u de dë ku ën makandi e.

**Aki dee Dju hedima taa Masa Jesosi ta wooko ku didibi kaakiti.**

*Mat. 12:22-32,46-50; Luk. 8:19-21, 11:14-23, 12:10*

<sup>20</sup>Te wan daka möön hën Masa Jesosi go dë a wan wosu, nöo hën sëmbë booko ko nëën naandë tee hën ku dee bakama fëën an sa fendu pasi u njan seei. <sup>21</sup>Te wan pisi hën dee mama bëë fëën ko jei taa sö ta pasa, hën de taa de o ko tei ën tja go. Biga de ta si kuma tja sondu kamian fëën an dë bunu möön.

<sup>22</sup>Nöo di juu dë, wanlö Sabima u Wëti u Jelusalen bi dë a Masa Jesosi naandë, hën di de si andi ta pasa hën de taa: “Wë di sondu aki an dë u taki oto fasi möönsö e. Hën di gaan hedima u dee didibi de kai Belisabo hën wë kisi ën a hedi sö.

Hën ta dëen di taanga faa ta jaka dee gadu puu a dee sëmbë liba.”

<sup>23</sup>Nöo Masa Jesosi ,sabi taa sö de ta taki, hën a, kai de ko, hën a taki da de taa: “Dee sëmbë, unfa di didibi<sup>a</sup> sa jaka dee otowan fëën puu a wan kamian? A sa booko di tii fëën seei sö nö? <sup>24</sup>Biga ee dee sëmbë u wan köndë hopo feti ku deseei, nöo na booko di köndë dë o booko nö? <sup>25</sup>Sösei ee wan bëë hopo ta feti ku deseei, nöo na booko di bëë naandë ta booko kaba a sösö nö? <sup>26</sup>Wë nöo ee di didibi ta feti ku ën seei sö, nöo nëën da a ta kaba di tii fëën a sösö nö? Ma nöo di soni ta pasa aki, na di soni un ta taki dë e.

<sup>27</sup>“Ma mi o taki da unu andi da di soni ta pasa aki. Te joo go tei gudu a wan taanga womi wosu, nöo i musu kisi ën tai gingin ufö i sa go tei dee gudu fëën awaa. Wë nöo hën u ta du aki e. <sup>28</sup>Nöo un dee leima u wëti aki, un haika. Fa i si un fan dë, un musu mëni unu seei e. Biga fu hii dee hogi dee sëmbë ta du, ee de ta kosi Masa Gaangadu seei ta sösö ën ta poi ën në, Gadu sa puu de nëën bëë eti. <sup>29</sup>Ma ee wan sëmbë i ta kosi di Akaa u Gadu ta wisiwasi ën, di sëmbë naandë an o kisi paadon a Gadu möönsö a mundu.”

<sup>30</sup>Nöo sö Masa Jesosi fan ku dee sëmbë, fu di de taki taa di hedima u dee didibi hën dë nëën liba ta du dee foondo wooko.

<sup>31</sup>Te wan pisi Masa Jesosi mama ku dee baaa fëën ko dou a dööbuka dë gbolo, hën de manda kai ën.

a 3:23 De kai ën “Saatan” aki.

<sup>32</sup>Nöo di juu dë, sëmëni sëmbë bi sindo lontu Masa Jesosi a di wosu dendu. Nöo hën sëmbë taki dëen taa: “Masa o, dee sëmbë fii ko aki, i mama ku dee baaa fii, nöo de ta kai i e. De dë leti a dööbuka dë.”

<sup>33</sup>Nöo hën a taa: “Dee sëmbë u mi nö?” <sup>34,35</sup>Nöo hën a luku dee sëmbë sindosindo lontu ën naandë, hën a taa: “Un dee sëmbë aki dee ta du kumafa Gadu kë, nöo unu wë da mi mama ku mi baaa ku mi sisa e.”

#### **Aki Masa Jesosi da di oto u di sëmbë ta jaa böngö.**

*Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8*

**4** Wë nöo te wan oto daka möön, hën Masa Jesosi toona ko dë a di piki ze u Galilea bandja möön ta lei sëmbë Gadu wöutu. Nöo hën sëmëni sëmbë booko seei gililili ko nëen naandë, nöo hën a subi a wan boto bi dë a lampeesi dë, nöo hën a sindo. Nöo dee hia sëmbë dë a tela liba dë, <sup>2</sup>nöo hën a tei wanlö woto ta lei de sëmëni sondi a wödu fasi.

<sup>3</sup>A taa: “Wan goonma go ta jaa böngö nëen goon dendu. <sup>4</sup>Nöo fa a ta jaa ën naandë, nöo so fëen ta kai a di pasi liba nöo dee piki fou ta ko ta pii ën ta njan.

<sup>5</sup>“So u di böngö ta kai a sitonu kamian ka doti an dë hia, nöo a nasi hesi seei. <sup>6</sup>Ma nöo hën di sonu ko hati, hën a kii ën, biga di sitonu kendi di lutu fëen.

<sup>7</sup>“Nöo so u di böngö kai a maka dendu, nöo di böngö ku dee maka tuu ta göö makandi, ma dee maka ta peeta di njanjan te an sa ko sondi.

<sup>8</sup>“Ma nöo dee otowan kai a bunu goon doti, nöo hën a göö ko puu

njanjan e. Biga so puu diiteni toon möön hia möön fa a bi dë, so puu sikisiteni toon möön hia, otowan puu wanhöndö. Nöo sö di pisi dë ko njanjan tjika.”

<sup>9</sup>Sö wan woto Masa Jesosi da dee sëmbë te a kaba, nöo hën a taa: “Wë fa mi fan ku unu aki, nöo un pakisei ën bunu e, be un fusutëen.”

#### **Aki Masa Jesosi puu andi di oto kë taki.**

*Mat. 13:10-23; Luk. 8:9-18*

<sup>10</sup>Nöo hën de dë te wan pisi, Masa Jesosi dë ku wantu sëmbë ku de tuwalufu bakama fëen, nöo hën de hakisi ën taa: “Masa o, faandi mbei i ta lei dee sëmbë a tjubi fasi sö?”

<sup>11</sup>Nöo hën a piki de taa: “Haika e. Unu wë Gadu naki kölöku fuun sa ko sabi dee tjubitjubi soni u di tii fëen. Ma dee oto sëmbë naandë de an ta kë saka deseei a di Tii u Gadu basu möönsö, nöo fëen mbei, mi ta lei de a tjubi fasi sö. <sup>12</sup>Nöo a ko dë taa de ta si kodo ma de an ta fusutan, de ta haika kodo ma de an ta jei möönsö. Biga ee nasö de bi o bia de libi ko a Gadu, nöo a bi o puu de a bëë.”

<sup>13</sup>Nöo hën a hakisi dee bakama fëen taa: “Wan bi fusutan di woto di mi lei dee sëmbë ö? Wë nöo unfa woon du fusutan dee oto sondi mi o toona lei sëmbë möön?”

<sup>14</sup>Hën a taa: “Söö. Wë nöo un haika e, mi o puu ën da unu. Di goonma mi bi taki naandë, hën da di bosikopuma u Gadu e, nöo di böngö hën da di wöutu u Gadu di a ta tja ta paaja. <sup>15</sup>Nöo ka di böngö kai a pasi liba, dee piki fou ko pii ën njan dë, hën da dee sëmbë ta jei

di wöutu u Gadu, ma te de jei ën, nöö wantewante di didibi ta ko puu ën a de pakisei djee, de an ta mëni ën möön.

<sup>16</sup>“Nöö ka di böngö kai a di doti ku sitonu a basu, hën da dee sëmbë dee jei di wöutu u Gadu hën de tei ën seei ku wai, <sup>17</sup>ma de an ta hoi dou. Biga te sëmbë ta hoi de u felanti, fuka ku toobi ko miti de u di wöutu hedi, nöö de ta kumutu disa di biibi djee. Biga di wöutu an bi go fundu a de hati tjika.

<sup>18</sup>“Nöö di goon ka di böngö kai a maka dendu dë, hën da dee sëmbë ta jei di wöutu <sup>19</sup>ma de ta abi bookohedi ku dee sondi u goonliba aki poi. Dee gudu u di goonliba aki ta ganjan de, de ta kë peipei sondi te de an ta a’ ten u di wöutu u Gadu, nöö an sa göö ko sondi a de libi möönsö.

<sup>20</sup>“Ma nöö ka di böngö kai a di bunu goon, hën da dee sëmbë tei di wöutu u Gadu nöö de ta dëen pasi faa wooko a de hati. Nöö Gadu ta fendu wini a dee lö sëmbë naandë seei te a hia, leti kuma di böngö di puu diiteni toon möön hia möön fa a bi dë, ku sikisi toon, ku wan höndö toon.”

<sup>21</sup>Nöö hën Masa Jesosi taa: “Fa i si di womi jaa di böngö naandë, nöö sö a musu du e, biga di wöutu u Gadu an musu fika tjubitjubi. Biga ee wan sëmbë tja wan faja ko a wan wosu dendu, nöö an o butëen a sondi basu. Ma a o butëen a wan kamian be hii sëmbë sa si limbo ku ën, na sö nö?”

<sup>22</sup>“Nöö un haika e, dee sëmbë. Dee soni mi ta lei a di fasi aki, de an o fika sö tjubitjubi u nöömö e.

De o ko a döö wan daka nöömö u sëmbë musu ko sabi de. Biga hiniwan soni di dë tjubitjubi musu u ko a döö wan daka nöömö.”

<sup>23</sup>Hën a taa: “Söö. Wë nöö fa mi fan ku unu aki, nöö un pakisei ën bunu e, be un fusutëen.”

<sup>24</sup>Nöö hën a taa: “Dee sëmbë, un buta pakisei a dee soni mi ta taki e. Biga di wan seei maaka joo tei u maaka soni, nöö ku hënseei de o toona maaka da i tu, nöö möön hia seei joo kisi a liba. <sup>25</sup>Biga ee wan sëmbë i kisi wan piki soni, nöö hën i wooko ku ën, nöö joo toona kisi möön hia. Ma nöö ee ja wooko ku ën möönsö, nöö di pikiwan di i bi kisi naandë joo lasi ën faa.”

Sö Masa Jesosi taki di ten dë.

#### **Aki Masa Jesosi konda wan woto fu di fa njanjan ta waka ko soni.**

*Mat. 13:31-34; Luk. 13:18-19*

<sup>26</sup>Nöö hën wan oto toon, hën Masa Jesosi tei wan oto woto toona lei dee sëmbë möön fa di Njunjun Tii u Gadu dë. A taa: “A dë leti kuma wan goonma go nëen goon dendu go jaa njanjan böngö te a kaba, nöö hën a go fëen a ganda. <sup>27</sup>Nöö fa a go dë, a fëekëtë di oto naandë. A dë fëen nöö ta duumi ta weki.

<sup>28</sup>“Ma nöö fa di böngö sai a di goon naandë, te wan pisi a tja aguja ko a döö. Hën a ta göö fëen ta ko, teee a ko dë ku bëë ko puu jakajaka seei ko abi njanjan. <sup>29</sup>Te wan pisi a lepi, juu fëen dou, hën di goonma ko koti. Ma nöö hii fa di njanjan waka ko sö naandë, ma di sëmbë di paandi ën an saanfa a du ufö a ko sö. Wë nöö leti sö nöö a ta pasa a di Njunjun Tii u Gadu dendu e.”

Sö wan oto Masa Jesosi da di juu dë.

<sup>30</sup>Nöö hën a taa: “Un oto mi o toona tei u mi lei unu möön fa soni ta waka a di Njunjun Tii u Gadu dendu?”

<sup>31</sup>Hën a taa: “Wë a dë sö leti kuma di uwii de kai mutaadi di u ta paandi a di köndë fuu aki. Fa a sai dë, nöö di sii fëen piki möön hii dee oto sii de ta paandi, na sö nö? <sup>32</sup>Ma nöö te a göö, nöö a ta ko bigi pasa hii dee oto uwii tuu dee u ta paandi a goon dendu, te piki fou seei ta ko ta mbei wosu a dee maun fëen.

“Nöö sö nöö sondi dë a di Njunjun Tii u Gadu dendu e.”

<sup>33,34</sup>Wë nöö te Masa Jesosi ta konda di wöutu u Gadu da sëmbë, nöö dee lö oto aki a lobi u tei konda. Biga a ta fan ku de a wan fasi kumafa de sa fusutan soni nöö. Ma te hën ku dee bakama fëen dë de wanwan, nöö a ta puu sondi da de möön fini.

#### **Aki Masa Jesosi du wan gaan foondo soni a wata liba.**

*Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25*

<sup>35</sup>Wan daka hën Masa Jesosi dë ta konda di wöutu u Gadu da dee gaan hia sëmbë naandë tefa sapate, nöö hën a fan ku dee bakama fëen taa: “Womi, un boo koti go a di oto së banda ala ufö.” Hën de taki aai.

<sup>36</sup>Nöö aan soni, hën de disa dee hia sëmbë naandë, nöö hën de tei Masa Jesosi leti fa a sai dë, nöö hën de subi a boto, hën de ta aba di piki ze naandë nango. Ma nöö wanlö oto boto ta faaka de. <sup>37,38</sup>Nöö fa de nango dë, hën Masa Jesosi go a di

boto gogo ala wante go kandi buta hedi a wan kunsu liba, hën a duumi pii. [Wei nöö a wei sö.]

Nöö hën de nango te wan pisi, hën wan gaan ventu ko bigi möön hii soni ta seki di wata teee, di wata nango a di boto dendu seei djululuu, kuma de sa singi. Nöö dee bakama fëëë te na soni hën de kule go a Masa Jesosi go weki ën taa: “Masa, ja si taa woo dëdë kaba a di wata aki ö? Ja a’ toobi nö?”

<sup>39</sup>Nöö hën Masa Jesosi weki, hën a hopo. Hën a bai di ventu ku di sekiwata taa: “Un tan pii e!” Nöö fa a fan dë, wantewante hën di ventu ku di wata tan pii.

<sup>40</sup>Nöö hën Masa Jesosi hakisi dee bakama taa: “Andi mbei un fëëë sö? [Wan a’ futoou a mi liba eti nö?]”

<sup>41</sup>Nöö hën dee bakama panta te na soni, de ko dë ta luku deseei diin ta hakisi de na de taa: “Womi, ambë da di sëmbë aki di abi sö wan poosian te gaan ventu ku sekiwata seei ta piki ën buka a soni?”

#### **Aki Masa Jesosi jaka wanlö taku soni puu a wan womi liba.**

*Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39*

**5** Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen aba di piki ze go tjökö a di pisiwata u dee Galasëni sëmbë.

<sup>2-4</sup>Nöö fa de ta kumutu a boto dë, nöö hën de ko miti ku wan womi di wanlö taku soni dë nëen liba gbolo. Di womi aki ta libi a dee sionu baaku u di köndë ka de ta bei sëmbë, nöö a dë sö taanga tee na wan sëmbë seei sa kisi ën hoi buta a wan kamian pii. Biga sëmëni pasi de bi pooba bui ën nëen maun

ku en futu tuu, ma nöö a ta koti dee këti seei wököwökö kule go fëen. <sup>5</sup>Nöö a ndeti ku didia di womi aki ta dë a di geebi naandë ta sanga nango ta ko ta bai ta kai wolo ta koti en seei ku sitonu pisi hii en sinkii.

<sup>6</sup>Nöö fa a dë a di kamian naandë te wan pisi hën a si Masa Jesosi te ala, nöö hën a kule ko kai a goon nëen fesi holou sö. <sup>7</sup>Nöö hën a ta bai taanga seei ta fan ku en taa: “Andi tja i ko aki, Jesosi, i di Womi Mii u di möön hei Gadu u mundu? Andi u ku i abi eee? Mi begi i taa be i soi a Masa Gadu fesi taa ja o da mi sitaafu e!” <sup>8</sup>Nöö sö a taki, biga Masa Jesosi bi fan ku di soni nëen liba naandë taa a musu go kumutu dë.

<sup>9</sup>Nöö hën Masa Jesosi hakisi di womi taa: “Un në fii?”

Hën a taa: “Mi de kai A-Hia-Möön-Hii, biga u dë seei te a hia.”

<sup>10</sup>Nöö hën de ta begi Masa Jesosi seei nöömö, taa: “Gaantangi, na jaka u puu a di pisiwata aki e, u begi i.”

<sup>11</sup>Nöö zuntu ku di kamian naandë i abi wan kununu, nöö wanlö hia hagu bi sai nëen ta pii sondi ta njan. <sup>12</sup>Nöö hën dee taku soni begi Masa Jesosi taa: “Ee joo puu u a di sëmbë aki liba, nöö gaantangi da u pasi fuu go a dee hagu e.”

<sup>13</sup>Hën Masa Jesosi da de pasi.

Hën de tuu kumutu a di sëmbë go a dee hagu. Fa u mbei naandë hën dee hagu tei kule seei ta bazia di kununu naandë gililili te a di ze u Galilea dubuu pii. Dee hagu dëdë a wata fiaa. Nöö de bi dë kuma tu dusu hagu sö.

<sup>14</sup>Nöö di dee sëmbë bi dë ta watji dee hagu naandë si di soni, nöö hën de kule go a ganda go konda taa sö wan sondi pasa ku dee hagu.

Nöö hën dee sëmbë u di köndë booko seei gililili ko a Masa Jesosi. <sup>15,16</sup>Fa de ko dou, hën de si di sëmbë di bi dë ku dee hia taku soni nëen liba sindosindo pii ku koosu a sinkii, ku bunu fusutan seei. Nöö dee sëmbë dee bi sai dë, hën de konda da dee otowan te de kaba kumafa de si soni pasa ku di womi ku dee hagu.

<sup>17</sup>Nöö hën dee sëmbë u di köndë begi Masa Jesosi taa gaantangi be a kumutu a di pisiwata u de go fëen.

<sup>18</sup>Nöö Masa Jesosi an fia ku de. A piki, hën a go a boto wante faa go.

Ma nöö hën di womi a bi jaka dee taku soni puu nëen liba dë begi en taa: “Masa, gaantangi, be mi go ku i e.”

<sup>19</sup>Ma nöö Masa Jesosi an dëen pasi faa go ku en. A taki dëen taa: “Mati o, toona go a dee sëmbë fii ku dee mati fii e, nöö i go konda da de di bunu Gadu du da i aki, ku di fa a saa i tjika.”

<sup>20</sup>Nöö hën di womi go e, hën a ta konda di sondi pasa ku en a hii di pisiwata naandë tuu palalaa te dou, kumafa Gadu heepi en tjika. Baa nöö di sondi dë foondo sëmbë e.

Nöö da sö wan gaan wooko Masa Jesosi du a di pisiwata de kai Dekapolisi naandë.

**Aki Masa Jesosi heepi wan mujëe ku wan mujëe mii.**

*Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56*

<sup>21</sup>Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen toona aba go a di oto

së banda ala, nöö fa de go dou dë hën sëmbë ko lontu ën seei te a hia buta a mindi.

<sup>22</sup>Nöö di juu dë, hën wan womi de kai Jailusi ko dou. Di womi aki, a dë wan u dee hedima u keiki u di köndë naandë. Nöö di a si Masa Jesosi hën a kai ku kini a goon. <sup>23</sup>A taki dëen taa: “Gaantangi mi begi i, nama maun a wan mujëë mii u mi da mi. A siki seei te fu dëdë.”

<sup>24</sup>Nöö hën de tei pasi u de go a di hedima wosu, nöö dee hia sëmbë naandë ta bondji Masa Jesosi seei gililili sö nango ku ën.

<sup>25</sup>Wë nöö di juu dë wan mujëë bi dë a dee sëmbë dendu naandë, sondi ta kule nëen tuwalufu jaa longi kaa. <sup>26</sup>A bi go a sëmëni data, de kulëen te de wei. Hii möni fëen tuu kaba këëë, ma ka u di siki bëtë awaa a ta ko möön hogi.

<sup>27,28</sup>Nöö hën di mujëë ko jei u Masa Jesosi gbolo, nöö hën a taa a o ko nëen ko suku heepi tu. Biga a taa: “Ee mi sa nama tjë söseei a di koosu fëen, nöö mi si kuma mi sa ko bëtë nöömö.” Sö di mujëë ta taki nëen hati.

Nöö hën a ta tuusi hënseei a dee sëmbë mindi dë tefa a ko nama maun a di koosu u Masa Jesosi kumafa a bi taki. <sup>29</sup>Nöö di a nama nëen, wantewante dë a fii taa a ko bëtë djee, di soni an ta kule nëen möön. A ko böö u di sitaafu dë.

<sup>30</sup>Nöö Masa Jesosi seei fii taa wan poosian kumutu nëen kula wan sëmbë, nöö hën wante a bia hakisi dee hia sëmbë ta waka nëen baka naandë taa: “Ambë panjan di koosu u mi?”

<sup>31</sup>Nöö hën dee bakama fëen piki taa: “Masa, dee gaan hia sëmbë ta bondji i gililili aki, hën i taa ee ambë nama a i nö?”

<sup>32</sup>Ma nöö Masa Jesosi ta tuwë wojo a dee hia sëmbë dendu naandë, faa si ee ambë bi panjëen. <sup>33</sup>Nöö hën di di mujëë ko sabi taa sö wan gaan sondi pasa ku ën, nöö hën a ko fëëë seei. Hën a ko tuwëen seei a goon a Masa Jesosi fesi naandë, hën a konda hii di sondi te a kaba kumafa a bi waka.

<sup>34</sup>Nöö hën Masa Jesosi fan ku ën taa: “Mujëë, di fa i si i biibi a mi tjika dë, hën wë mbei i fendi heepi e. Nöö go fii, i böö u di siki bi ta sitaafu i dë.”

<sup>35</sup>Nöö an kaba u fan ku di mujëë seei, nöö hën wanlö sëmbë ko dou dë. De kumutu a di wosu u Jailusi, di hedima u keiki di bi ko begi Masa Jesosi faa ko kula di mujëë mii fëen dëen. Nöö hën de fan ku Jailusi taa: “Mati o, gaan sondi. An dë u di mësité ko a i wosu möön e, biga di mujëë mii fii lasi libi kaa.”

<sup>36</sup>Nöö hën Masa Jesosi jei fa de fan, ma nöö an dë gaan sondi dëen seei. Nöö hën a fan ku Jailusi taa: “Na fëëë e, mati. Ta biibi a mi nöömö.”

<sup>37</sup>Nöö hën de nango a di wosu ka di mujëë mii dë dëdëdëdë ala. Ma nöö Masa Jesosi an mbei dee hia sëmbë go ku ën möön. Petuisi, ku Jakobosi, ku ën baa Johanisi, de nöö a mbei go ku ën. <sup>38</sup>Nöö di de naki tefa de go dou a di wosu, nöö sëmëni sëmbë sai naandë kaa ta mbei wajawaja ta bai ta këë ta kai olo te a bigi.

<sup>39</sup>Nöö hën Masa Jesosi denda go a di wosu, hën a hakisi dee sëmbë taa: “Andi un ta du a di kamian aki sô? Biga na dëdë di mujëë mii dëdë e. Duumi a ta duumi.”

<sup>40</sup>Nöö fa a fan dë, hën de lafu ën te a bigi, biga de sabi bunu taa di mujëë mii dëdë tuu.

Nöö hën a buta dee sëmbë naandë tuu go a döö, nöö hën a kai di tata ku di mama u di mujëë mii, ku de dii bakama fëën naandë, nöö hën de go a di kamba ka di dëdë dë.

<sup>41</sup>Nöö hën Masa Jesosi go panjan di dëdë a maun, hën a taa: “Talita kumi,” dati wan taki: “Mujëë mii, hopo taanpu fii e!”

<sup>42</sup>Nöö fa a taki naandë, hën di mujëë mii hopo taanpu a pë. Hën a ta waka ta lontu a di wosu dendu, biga a abi tuwalufu jaa kaa. Baa nöö di soni pasa dë, a bigi da dee sëmbë e.

<sup>43</sup>Nöö hën Masa Jesosi bai de taa: “Di soni di si pasa aki, wan musu taki ën da sëmbë e. Nöö un da di mujëë mii soni u njan.”

Nöö sô wan gaan soni Masa Jesosi du möön e, ka a dë a di pisiwata naandë.

### Aki Masa Jesosi toona go a Nazalëti.

*Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30*

**6** Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën kumutu naandë, nöö hën de go a di köndë ka a bi kiija. [Hën da Nazalëti.]

<sup>2</sup>Nöö a di saba daka, hën a go a di keikiwosu go ta lei dee sëmbë u di köndë dee lei fëën.

Nöö fa a ta fan dë, a ta bigi da de seei, nöö hën de bia ta hakisi de na de taa: “Naasë a kumutu ko aki ku

dee lei fëën dë? Unsë a feni sô wan köni? Ambë dëën kaakiti faa ta du dee foondo wooko u ta jei a ta du? <sup>3</sup>Biga na di tëmbëma bi dë aki nëën disi nö? Na di mii aki Malia bi pali nö? Dee baaa fëën u sabi de bunu: Jakobosi, Josëfu, Judasi, ku Simon. Dee sisa fëën, na u ku de ta dë aki nö?” Nöö hën de tei ën u hogi te na soni.

<sup>4</sup>Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: “Un haika e, dee sëmbë. Wan tjabukama u Gadu an ta fuka u nëbai a oto köndë e, boiti a di köndë ka a bi kiija, ku dee bëë fëën. A de nöö an ta fendi gafa.”

<sup>5,6</sup>Ma fa a fan dë seei, ma a bigi dëën fa dee sëmbë an kë biibi ën. Nöö fëën mbei an du foondo wooko naandë möönsö, boiti wantu sëmbë nöö a kula, di a buta maun a de liba.

Nöö hën a kumutu naandë hën a go a dee oto köndë u di pisiwata dë go ta lei sëmbë.

### A di pisi aki Masa Jesosi manda dee bakama fëën go a dee köndëköndë.

*Mat. 10:1, 5-15; Luk. 9:1-6*

<sup>7</sup>Te wan daka hën Masa Jesosi kai de tuwalufu bakama fëën ko nëën. Nöö hën a taki da de taa: “Un haika e, mi o manda unu go tu ku tu a dee köndëköndë, [nöö woon go konda taa Masa Gadu ta hopo wan njunjun ti]. Nöö mi o da unu makiti fuun sa jaka dee soni ta ko a sëmbë hedi puu a de liba.

<sup>8,9</sup>Ma nöö fa woon go aki, wan musu tja soni e. Wan musu tja bëë. Wan musu tja tu susu, di fuunu futu dë tjika kaa. Wan musu tja tu koosu tu, di dë a unu sinkii dë tjika kaa.



Wan musu tja möni e. Nöö di kokoti a i maun dë, hën nöö fii tja.

<sup>10</sup>“Nöö fa woon go aki, nöö te un dou a wan köndë, nöö di sëmbë di o kisi unu buta nëen wosu, nöö naandë un musu tan fu te un kumutu a di köndë dë e. Wan musu kumutu dë go tan a oto wosu möönsö.

<sup>11</sup>“Nöö te un go a wan köndë ka de an kë unu, de an kë jei di lei fuunu, nöö un kumutu disa di köndë dë go e. Ma bifö un go un musu feki di basufutu sandu fuunu tuwë a di köndë kuma wan maaka u de si taa di hebi fika da de.”

Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen te a kaba.

<sup>12</sup>Nöö hën dee bakama go e. Hën de go ta konda da dee sëmbë a dee köndëköndë taa be de bia disa dee hogilibi u de. <sup>13</sup>Nöö fa de go dë, nöö de heepi sëmbë e. Biga de jaka sëmëni soni bi ta kisi sëmbë a hedi puu a de liba, de tutu fatu a sëmëni sikima sinkii kula de ko bunu.

### **Aki ta lei andi pasa ku Johanisi di Dopuma.**

*Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9*

<sup>14-16</sup>Nöö fa Masa Jesosi ta du dee foondo wooko a di pisiwata u Galilea naandë, nöö në fëen ta bai ta paaja nango a dee köndëköndë. De ta taki nëen liba seei.

So sëmbë taa: “Un haika, dee sëmbë. Johanisi di Dopuma di di könu bi manda dee sodati kii, hën wë toona weki a dëdë e, hën a tei oto në ta tja.”

Otowan taa: “Nönö, di fesiten Tjabukama u Gadu de kai Elia, hën

di dë e. Hën toona weki ta tja oto në.”

Otowan a dendu taa: “Nönö e, na weki di sëmbë aki weki a dëdë, ma a dë wan hebi Tjabukama u Gadu nöö, kuma dee bi dë a fesi.” Nöö sö dee sëmbë ta fan peipei soni u Masa Jesosi.

Te nöö di könu u di köndë de kai Helodi seei ko jei u Masa Jesosi. Hën a taa: “Awa, Johanisi di Dopuma di mi bi manda sëmbë kii, hën toona weki tuu. Biga hën nöö sa du dee lö foondo wooko mi ta jei di sëmbë naandë ta du dë.” Sö hën a taki.

<sup>17-20</sup>Wë nöö fa di Könu fan dë, a bi kii di Dopuma tuu o, biga a bi manda sodati go koti ën hedi puu. Nöö di sondi mbei a du sö. Di Könu bi abi wan baaa fëen de kai Filipi, nöö di baaa bi abi wan mujëe de kai Helodias. Nöö hën di Könu tei di mujëe u di baaa fëen aki buta a wosu gbolo. Nöö hën di a du sö, hën wë Johanisi bai ën taa an du bunu, biga a booko Gadu wëti fa a tei ën suwagi dë.

Nöö hën di di mujëe jei taa sö Johanisi bai di manu fëen, nöö a tei Johanisi fu hogi. A hoi ën a bëe seei, a kë kii ën nöömö. Ma nöö di Könu an dëen pasi faa musu kii ën, biga a ta lesipeki Johanisi, a ta si taa a dë wan bumbuu sëmbë ta libi kumafa Gadu kë. Ma nöö u di Könu musu du di mujëe fëen wan piizii, hën a manda sodati buta Johanisi a dunguwosu. Ma so juu di könu ta kai Johanisi faa fan ku ën, nöö a lobi u ta haikëen, hii fa dee fan u Johanisi ta toobi ën seei.



<sup>21</sup>Wë nöö hën de dë te wan daka gbolo, di mujëë kisi pasi faa du ku Johanisi kumafa a bi kë. Biga a ko pasa sô taa di Könu fujai, nöö hën a hoi wan gaan piizii. A kai hii dee bigima u di pisiwata naandë tuu ko a di piizii: dee lanti hedima, ku dee hedima u sodati, ku dee guduma.

<sup>22</sup>Nöö hën de dë a di piizii dendu tee wan pisi. Nöö di baa mujëë fëën di a tei dë bi abi wan mujëë mii fëën. Nöö hën di mujëë mii ko baja wan gaan <sub>deë wojo</sub>, baja bigi möön hii sondi. Baa nöö a suti da di Könu ku hii dee bigima sai naandë te na soni, fa di mujëë mii baja dë.

<sup>23</sup>Nöö hën di könu kai di mujëë mii ko nëën, hën a taa: “Wë mii, di baja i baja aki a suti poi, nöö mi kë paka i e. Ma nöö i musu piki mi andi i kë, nöö mi soi a hii dee bigima aki fesi tuu taa hiniwan sondi di i hakisi mi mi o da i ën kaa. Ee hafu u di köndë mi ta tii aki seei i kë, mi o da i ën.” Sô di Könu taki da di mujëë mii.

<sup>24</sup>Nöö di a taki sô, hën di mii kule seei hesihesi go nëën mama taa: “Maama o, sô di Könu taki da mi e, nöö andi mi musu hakisi ën?”

Nöö hën di mama piki di mujëë mii taa: “Go piki di könu e, taa i kë u de tja di hedi u Johanisi di Dopuma a wan paatu dendu ko da i.”

<sup>25</sup>Nöö hën di mii kule hesihesi go a di könu. A taa: “Wë Köndë Masa, mi ko piki di sondi mi kë e. Mi kë fii da mi di hedi u Johanisi di Dopuma a wan paatu dendu hesihesi seei.”

<sup>26</sup>Wë nöö di di Könu jei sô, nöö hati fëën ko latja, biga a hati ën faa musu du sô wan sondi ku di Dopuma. Ma nöö fu di soi a bi soi a dee bigima naandë fesi da di mujëë mii kaa, fëën mbei an sa puu di buka dë möön. <sup>27</sup>Nöö aan köni, hën a manda wan sodati faa go koti Johanisi hedi buta a wan paatu tja ko. Nöö hën di sodati go koti Johanisi hedi belim puu, <sup>28</sup>hën a tei buta a di paatu tja ko da di mujëë mii. Nöö hën di mii tei tja go nëën mama.

<sup>29</sup>Wë nöö di dee bakama u Johanisi jei di taki dë, nöö a hati de e, ma heepi an dë. Nöö hën de ko tei di dëdë sinkii fëën tja go bei.

Nöö da sô wan gaan hogi Könu Helodi du e.

### Aki ta lei fa Masa Jesosi bi da hia sëmbë soni u njan.

*Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Joh. 6:1-14*

<sup>30</sup>Wë nöö hën dee bakama<sup>b</sup> u Masa Jesosi, dee a bi manda go a köndëköndë, hën de toona ko nëën baka, nöö hën de konda dëen te de kaba fa de lei dee sëmbë ku fa de du di wooko tjika.

<sup>31</sup>Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: “Un sabi nö? Un boo go a wan pii kamian u wanwan ka sëmbë an dë, fuu sa böö abiti sô.” Nöö di sondi mbei a taki sô, biga hia sëmbë ta kumutu a dee köndëköndë ta ko nëën nöömö ta suku heepi te hën ku dee bakama fëën an sa fendu pasi u njan, bamba u de böö seei.

<sup>32</sup>Nöö hën de kai a boto ta puu nango a di kamian ka de o go dë

**b 6:30** Aki de kai dee bakama “apösutu”.

de wanwan. <sup>33</sup>Ma nöö wanlö hia sëmbë si de, nöö de sabi kaa taa a sö wan kamian de nango. Nöö hën de kule lontu a bandja wata u de go miti ku de a di oto së banda ala.

<sup>34</sup>Nöö di Jesosi ku dee bakama fëen go tjökö, hën de si dee hia sëmbë naandë ta luku de kaa. Nöö aan soni, hën Masa Jesosi go ta lei de sëmëni soni möön, biga tjali u de kisi ën. A si taa de dë kuma wanlö hia sikafu söndö tiima ta waka ta daama nango ta ko.

<sup>35,36</sup>Nöö fa u mbei dë, nöö sapate ta ko kaa, nöö hën dee bakama taki da Masa Jesosi taa: “Masa o, i sabi nö? A tjika fii manda dee sëmbë go, be de go suku sondi u njan bai a dee köndëköndë a u bandja aki. Biga sëmbë an ta libi ka u dë aki, nöö sondi u njan an dë aki u fendi tu.”

<sup>37</sup>Ma nöö hën Masa Jesosi taa: “Nönö e, unu musu da de sondi u njan.”

Hën de taki dëen taa: “Unfa i mëni? Dee sëmëni sëmbë aki, u o da de sondi u njan nö? Biga di möni di u musu puu bai sondi u njan da de, nöö a musu dë aiti liba wooko möni.” Sö dee bakama fëen piki ën.

<sup>38</sup>Nöö hën Masa Jesosi hakisi de taa: “Un mëni bëëë un abi aki? Un go luku i si.”

Nöö hën de go luku te de ko, hën de ko piki ën taa: “U abi feifi bëëë ku tu fisi nöö.”

<sup>39</sup>Nöö hën a manda de taa: “Un go mbei dee sëmbë sindo a dee ahun liba aki na alö e.”

<sup>40</sup>Nöö hën de go mbei dee sëmbë sindo a hipihipi, feifiteni ku feifiteni a wan hipi, wan höndö

ku wan höndö a wan hipi. <sup>41</sup>Nöö hën di de sindo sö kaa, hën Masa Jesosi tei de feifi bëëë ku de tu fisi, nöö hën a hopo wojo luku liba da Masa Gadu tangi te a kaba, hën a booko de pisipisi te a kaba. Nöö hën a tëndë da dee bakama taa be de paati da dee sëmbë. Nöö hën de tei paati da dee sëmëni sëmbë naandë tee lontu ko kai. <sup>42</sup>Nöö hii dee sëmbë tuu seei njan te bëë u de fuu, de an kë möön.

<sup>43,44</sup>Wë nöö di mëni sëmbë njan di ten dë, feifi dusu womi sëmbë de konda e, ufö i abi dee mujëë ku dee mii. Nöö di de njan te de kaba, hën dee bakama go pii di bëëë ku di fisi dee fika nöö a dou hii tuwalufu manda fuufuu eti.

Nöö da sö wan gaan foondo wooko Masa Jesosi du a di lö kamian dë e.

### **Aki ta lei fa Masa Jesosi waka a wata liba.**

*Mat. 14:22-33; Joh. 6:15-21*

<sup>45</sup>Nöö di dee sëmbë njan te de kaba naandë kaa, hën Masa Jesosi kai dee bakama ko nëën, hën a taa: “Un go tei di boto, nöö un puu go a Betisaida ala.” Sö Masa Jesosi taki da de. Ma nöö hën a o fika dë faa manda dee sëmbë go.

<sup>46</sup>Nöö hën dee bakama fëen go. Nöö di Masa Jesosi manda dee oto sëmbë go kaa, hën a go a wan kuun kamian naandë hën wanwan go ta begi Masa Gaangadu.

<sup>47</sup>Nöö hën di sapate, di boto u dee bakama fëen dë tee a mindiwata ala. <sup>48</sup>Te wan pisi hën Masa Jesosi tuwë wojo luku, a si taa de dë a gaan toobi seei. Biga de ta puu

kodo ma de an nango fesi. Wan gaan ventu wë ko ta kii de sò. Nöo a gaan ndeti seei di sondi dë ta pasa, biga fosu ganian an kanda eti.

Nöo di Masa Jesosi si sò, hën a bazia di kuun ko a di wata bandja hën a ta waka seei tjuwatjuwa ta ko a dee bakama fëen.

Nöo hën di a ko zuntu ku de hën a mbei kuma a ta pasa. <sup>49,50</sup>Di juu dë dee bakama wojo ko kai a di sëmbë ta waka a di wata liba naandë, nöo hati u de latja te na soni, de bai kai wolo, biga de mëni taa jooka de si dë.

Nöo hën Masa Jesosi kai de taa: “Kijoo, wan fëë sò e. Un tai hati. Mi wë disi.”

<sup>51</sup>Nöo hën a subi a di boto dendu. Fa a subi dë, nöo wante hën di ventu kötö pii.

Wë nöo di sondi dë bigi da dee bakama fëen te na soni. <sup>52</sup>Biga wë hii fa de bi si Masa Jesosi tei de feifi bëë hën a da dee gaan hia sëmbë, de njan dë seei, ma töku de an bi buta mëni nëen fu de sabi ambë dëen.

### **Aki ta lei fa Masa Jesosi kula sëmëni sikima.**

*Mat. 14:34-36*

<sup>53</sup>Nöo hën de puu go tjökö a di pisiwata u dee Genesalëti sëmbë ala, nöo hën de tai di boto u de te de kaba. <sup>54</sup>Nöo fa de ko dou dë, hën sëmbë si de sabi wante kaa. <sup>55</sup>Nöo hën de kule go paaja di njunsu te dou hii dee köndë naandë, taa: “Jesosi di kulama dë a di köndë fuu.” Nöo hën dee sëmbë kule go tei dee sikima buta a kama ta tja ko a Masa Jesosi seei gililili sò.

<sup>56</sup>Wë nöo sò. Hii ka Masa Jesosi nango kaa, a dee gaangaan köndë ku dee pikipiki köndë te dou ku dee pandasi kamian tuu, dee sëmbë ta tja dee sikima u de ko buta a sitaati dëen faa musu kula de da de. Nöo de ta begi ën taa be a da de pasi u de ta nama a di jëkëjëkë u di koosu buka fëen, nöo hii dee sëmbë dee nama sò kaa, de tuu ko bëtë.

Nöo da sò Masa Jesosi kula dee sëmbë u di pisiwata dë tjika.

### **Aki ta lei fa dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti ta kuutu Masa Jesosi.**

*Mat. 15:1-9*

**7** Wë nöo hën de dë te wan daka, hën so u dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti kumutu a Jelusalen ko a Masa Jesosi dë.

<sup>2</sup>Te wan pisi hën de ko si taa te dee bakama u Masa Jesosi ta njan, nöo de an ta wasi maun a di fa dee Dju sëmbë guwenti u wasi maun.

<sup>3</sup>Biga wan tuutuu Dju sëmbë an o njan ee na a wasi maun kumafa a lei a dee gaan sëmbë fëen, <sup>4</sup>taa te a kumutu a wojowojo ko, nöo a musu wasi a wan apaiti fasi bifö a sa njan. Nöo a musu wasi dee paabi lai fëen a wan apaiti fasi tu, kuma dee kan u bebe wata, gansë, paabi u njan. Biga de ta mëni taa ee de an du sò nöo de an o dë limbolimbo a Gadu wojo.

<sup>5</sup>Nöo hën mbei dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti hakisi Masa Jesosi taa: “Faandi mbei dee bakama fii an ta hoi dee wëti dee dee gaan sëmbë fuu buta da u?”

<sup>6</sup>Nöo hën Masa Jesosi fan ku de, a taa: “Un dee bödjëma i si aki, un haika e. Gadu bi da di tjabukama

fëen de kai Jesaaja wan buka u wanlò sèmbè, nöö a bi a' leti e. Biga a taa:

Dee sèmbè i si aki sò,  
de ta lesipeki mi ku de buka,  
ma hati u de an dè a mi seei.

<sup>7</sup> Fa de ta bai taa de ta hei mi naandè, na tuu.

Sösò sondi seei de kai nè ta du dè.

Biga na dee wèti u mi de ta lei sèmbè möönsò.

Libisèmbè wèti nöö de ta lei.

Sò Jesaaja bi taki, nöö dee sèmbè a taki dè, unu wè e.”

<sup>8</sup>Nöö hèn a taa: “Dee lei libisèmbè buta, de un ta tei u gaan soni seei, ma nöö dee lei Gadu buta, de un ta disa a wan sè ala.”

<sup>9</sup>Hèn a taa: “Aai, un köni seei baa, fa un saanfa u buta dee lei u dee gaan sèmbè fuunu a dee lei u Gadu kamian tjika. <sup>10</sup>Biga a fesiten di Gadu bi da Mosesi dee wèti, hèn a taa i musu lesipeki i mama ku i tata. Ee wan sèmbè i ta kosi i mama ku i tata ta wisiwasi de, nöö de musu kii i puu. Sò Gadu hei mama ku tata tjika.

<sup>11</sup>“Ma nöö un biëen ko wan hii oto soni. Biga wan sèmbè sa taki dëen mama ku èn tata taa: ‘Dee sèmbè, mi si taa un dè a fuka. Ma nöö di sondi mi bi musu tei u heepi unu, mi butëen a wan sè da Gadu kaa. Da a ko heepi fëen an dè. Ma a' soni u da unu möön.’ <sup>12</sup>Nöö fa di sèmbè fan dè, nöö un ta si taa a fan bunu poi. Nöö sò un sai dè ta tapa sèmbè u de an sa puu de mama ku de tata a fuka möön.

<sup>13</sup>“Wè nëen da un puu dee lei u Gadu buta dee lei u dee gaan sèmbè

fuunu a de kamian nöö? Nöö di soni mi taki dè, hèn da wan kodo nöö, u dee hia sösò lei fuunu dee un ta lei sèmbè.”

**Aki ta lei dee soni ta sundju sèmbè a Gadu wojo.**

*Mat. 15:10-20*

<sup>14</sup>Nöö hèn Masa Jesosi mbei dee hia sèmbè dee bi ko dè hai ko möön zuntu ku èn, nöö hèn a taa: “Un haika bunu fa mi o fan aki, be un fusutëen. <sup>15</sup>Mi taki e, dee sondi ta kumutu a döö sè nango a i sinkii, na de ta mbei i ko sundju a Gadu wojo e. Ma dee sondi ta kumutu a i hati ko a döö, de ta sundju i a Gadu wojo. [<sup>16</sup>Nöö fa mi fan ku unu aki, nöö un pakisei èn bunu e, be un fusutëen.]”

<sup>17</sup>Nöö hèn a disa dee sèmbè naandè, hèn a go a wosu.

Nöö hèn dee bakama fëen ko hakisi èn taa: “Masa o, andi di soni i lei dee sèmbè naandè kè taki?”

<sup>18</sup>Nöö hèn a taa: “Fa mi fan dè, unu seei tu wan fusutan nöö? Wan sabi nò, taa di sondi di i njan tuwè go a i bèè an sa mbei i ko sundju a Gadu wojo? <sup>19</sup>Biga te wan pisi a ta toona kumutu a i sinkii baka.” (Nöö ku di lei aki i sa si taa Masa Jesosi puu tjina a hii soni u njan.)

<sup>20,21</sup>Hèn a fan go möön longi, a taa: “Di sondi di ta kumutu a wan sèmbè hati ko a döö, nöö hèn ta sundju èn a Gadu wojo, kuma te i ta libi fanafiti a manu ku mujëè soni, kuma te i ta fufuu, i ta kii sèmbè, i ta tei sèmbè mujëè ee nasò sèmbè manu, <sup>22</sup>i a' langahati u sèmbè soni, i ta a' hogihati u sèmbè, i ta ganjan sèmbè, i ta du fanafiti

soni, i ta haun ku sëmbë, i ta tja sëmbë go sei a baka, i abi gaan fasi, i abi wisiwasi fa. <sup>23</sup>Hii dee lö sondi naandë tuu, a libisëmbë hati de ta kumutu ko a döo, nöö de ta mbei i ko sundju a Gadu wojo. Un jei bunu fa mi taki aki nö? Söö.”

**Aki Masa Jesosi heepi wan mujëe di an dë Dju.**

*Mat. 15:21-28*

<sup>24</sup>Nöö hën Masa Jesosi kumutu a di köndë naandë, hën a go a di pisiwata zuntu ku di köndë de kai Tilusi, nöö hën a denda go a wan wosu. Ma nöö an kë u sëmbë sabi taa sö a ko sai naandë. Ma di soni an sa tjubi, sëmbë ko sabi gbolo taa a dë a di köndë.

<sup>25</sup>Nöö wan mujëe bi sai dë bi abi wan piki mujëe mii, nöö wan taku soni dë a di mujëe mii liba. Nöö sö hesi di di mujëe ko sabi taa Masa Jesosi sai dë, nöö hën a waka seei langalanga ko nëen naandë. Nöö hën a tjökö kini nëen fesi <sup>26,27</sup>ta begi ën gaanfa seei taa: “Masa, gaantangi, ko jaka wan sondi puu a di mujëe mii u mi liba da mi. Biga a ta penëen te na soni.”

Ma nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Mujëe o, an fiti fii musu puu bëëe a de mii maun tuwë da dagu mii e. Biga dee mii fosu musu njan.” Nöö fa a fan dë, a kë taki taa dee Dju sëmbë fëen fosu musu fendi heepi, biga wë di mujëe aki sö an dë Dju sëmbë, oto köndë sëmbë a dë. De pai ën a Finisia u Silia köndë.

<sup>28</sup>Nöö di Masa Jesosi piki ën sö, nöö hën di mujëe hakisi ën taa: “Wë Masa o, dee sakasaka dee ta puu a di tafa liba ta kai a goon, nöö dee dagu mii an sa pii de njan nö?”

<sup>29</sup>Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Aai mujëe, i hakisi bunu o, nöö i fendi heepi kaa. Toona go fii a wosu, biga di taku soni kumutu disa di mujëe mii fii e.”

<sup>30</sup>Nöö hën di mujëe toona go a wosu. Nöö fa a go dou dë, hën a si di mii fëen dë kandikandi pii, biga di taku soni disëen go kaa.

Nöö da sö Masa Jesosi heepi di mujëe naandë e.

**Aki Masa Jesosi kula wan bookoesima.**

<sup>31</sup>Nöö hën a kumutu a di pisiwata u Tilusi naandë nöö hën a o toona go a di ze u Galilea. Nöö fa a nango dë, hën a latja Sidon pasa go dou a di pisiwata de kai Dekapolisi möön.

<sup>32</sup>Nöö di a dou, nöö hën de tja wan womi ko nëen. Di womi aki sö an ta jei soni, an ta fan bunu tu. Nöö hën de ko begi Masa Jesosi taa gaantangi, be a buta maun nëen liba faa sa ko bunu.

<sup>33</sup>Nöö hën Masa Jesosi puu di womi a dee sëmbë naandë mindi nöö hën a tjëen go a wan së. Nöö hën a buta finga a di womi jesi toona puu. Hën a tunta nëen finga buta a di womi tòngö. <sup>34</sup>Nöö hën a luku liba nöö a hai böö taanga. Nöö hën a taa: “Efata,” dati wan taki: “Un jabi.” Di tòngö Masa Jesosi ta fan hën taki sö e. <sup>35</sup>Nöö fa u mbei naandë, nöö hën di womi ko ta fan limbolimbo, a ko ta jei soni seei gbegedee.

<sup>36</sup>Nöö hën Masa Jesosi bai dee sëmbë taanga taa de an musu konda di soni di pasa naandë da na wan sëmbë. Ma nöö di möön a ta bai de, möönmöön seei de ta paajëen nango.

<sup>37</sup>Nöo hën di soni bigi da hii mundu. De sai dë ta taki taa: “Aai oo, hii dee soni di sëmbë aki ta du, de tuu bunu e. Biga dee tapabukama ku dee sëmbë dee an ta jei soni seei a ta mbei de ta ko ta jei soni ta fan.”

**Aki Masa Jesosi da fö dusu sëmbë soni u njan.**

*Mat. 15:32-39*

**8** Wë nöo hën a ko pasa sö a di ten naandë taa wanlö hia sëmbë ko dë ku Masa Jesosi möön ta haika di lei fëen. Hën de sai ku ën dë te nöo hangi ko kisi de poi, soni an dë u de njan.

Nöo hën Masa Jesosi kai dee bakama fëen ko nëen, hën a taa: <sup>2</sup>“Un haika e. Tjali kisi mi da dee sëmbë aki, biga disu mbei dii daka di de dë ku mi aki, nöo hangi kisi de poi. <sup>3</sup>Ma nöo ee mi manda de go a wosu söndö njan, nöo so u de o faau a pasi, biga ka de ta libi ku aki longi poi.”

<sup>4</sup>Nöo hën dee bakama piki taa: “Wë ma sëmbë an ta libi a di kamian aki, nöo unsë u sa feni sondi u njan tjika u da dee hia sëmbë aki?”

<sup>5</sup>Nöo hën a hakisi de taa: “Un mëni bëëë un abi aki?”

Nöo hën de piki taa: “Sëbën nöo u abi.”

<sup>6</sup>Nöo hën a taa antoobi. Hën a mbei dee sëmbë sindo leti a goon naandë. Nöo hën a tei de sëbën bëëë, hën a begi da Gadu tangi te a kaba. Nöo hën a booko dee bëëë pisipisi, hën a tëndë da dee bakama u de paati da dee sëmbë. Nöo hën

dee bakama tei, hën de paati da dee hia sëmbë dë te lontu ko kai.

<sup>7</sup>Nöo de bi abi wantu fisi naandë tu, nöo hën de tei de tja ko da Masa Jesosi. Nöo hën a toona begi Gadu te a kaba dëen tangi, nöo hën a tëndë da dee bakama fëen. Nöo hën de tei toona paati da dee sëmbë te de kaba. <sup>8,9</sup>Nöo hën hii sëmbë njan te bëë u de fuu. Nöo dee sëmbë bi njan di njan naandë bi dë fö dusu e.

Nöo di de njan te de kaba, hën dee bakama go pii dee njanjan fika naandë te de kaba zunta, nöo a fuu hii sëbën manda. Nöo hën Masa Jesosi ko manda dee sëmbë go a wosu awaa.

Nöo da sö wan gaan foondo wooko Masa Jesosi du möön a di pisi kamian dë e.

**Aki dee Faliseima hakisi Masa Jesosi wan maaka.**

*Mat. 16:1-4*

<sup>10</sup>Nöo a baka u di dee sëmbë go, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen subi a boto kumutu dë. Nöo hën de hai go a di pisiwata de kai Damanuta. <sup>11</sup>Nöo di de ko dou, nöo wantewante hën dee Faliseima ko a Masa Jesosi ko ta suku ën buka a sondi. Nöo hën de fan go, de fan ko, nöo hën de hakisi ën taa a musu du wan foondo wooko u lei de taa a Gadu di kaakiti fëen ta kumutu tuutuu.

<sup>12</sup>Nöo di de hakisi sö, hën Masa Jesosi djëmë hun. Hën a taa: “A bigi a mi, di a dë taa dee sëmbë u di ten aki ta suku foondo wooko nöömö ufö de sa piki taa Gadu hën manda mi ko.”

Nöö hën a piki de, a taa: “Ma o du na wan foondo wooko lei unu kumafa un kë möönsö e.” <sup>13</sup>Sö a piki de, nöö hën a disa de naandë go fëen. Hën ku dee bakama fëen toona subi a boto fu de go a di oto së banda u di ze ala baka.

**Aki Masa Jesosi ta bai dee bakama u de mëni deseeri ku dee poipoi lei u dee Dju hedima.**

*Mat. 16:5-12*

<sup>14-16</sup>Ma nöö fa Masa Jesosi ku dee bakama fëen dë a di boto nango dë, de bi fëekëtë u tja bëëë. Nöö hën de nango te wan pisi, hën Masa Jesosi bai de a wan sondi a nongö fasi sö, a taa: “Un mëni unu seei e, be wan tei di sooda u dee Faliseima ku di u Könu Helodi.”

Ma nöö fa a fan dë, dee bakama an fusutan andi a kë taki da de. Nöö hën de ta fan ku deseeri taa: “Awa womi, wan kodo bëëë tö nöö u tja ku u a di boto, nöö hën mbei wë i si a bai u sö e.”

<sup>17</sup>Ma nöö Masa Jesosi sabi taa sö de ta taki, nöö hën a gandji da de, a taa: “Dee sëmbë o, unfa un sa taki sö wan soni taa u di wa tja bëëë hën mbei mi ta fan sö ku unu? Wan fusutan fa mi dë eti nö? Unfa un sa don sö? <sup>18</sup>Biga misikuma un abi wojo ma wan ta si sondi, un abi jesi ma wan ta jei sondi. Wan sabi möön andi bi pasa <sup>19</sup>di mi bi tei de feifi bëëë booko pispisi, hën un paati da de feifi dusu sëmbë nö? Di de njan te bëë u de fuu, unfa di bëëë bi fika hia tjika?”

Nöö hën de piki taa: “Tuwalufu manda.”

<sup>20</sup>Nöö hën a hakisi taa: “Wë di mi booko de sëbën bëëë un bi paati

da de fö dusu sëmbë wë? Un mëni manda bi fika?”

Nöö hën de piki taa: “Sëbën.”

<sup>21</sup>Hën a taa: “Wë nöö an tjika fuun sabi taa fa mi dë aki, ma ta abi bookohedi ku njanjan sondi nö?”

**Aki Masa Jesosi kula wan bookowojoma.**

<sup>22</sup>Nöö hën de tjökö a di köndë de kai Betisaida. Nöö di de ko dou, hën wanlö sëmbë tja wan bookowojoma ko a Masa Jesosi, nöö hën de begi ën faa musu nama maun a di womi be a ko ta si sondi.

<sup>23</sup>Nöö hën a panjan di womi a maun tja puu a di köndë ganda. Nöö hën a tunta a di womi wojo, hën a nama maun nëen.

Nöö hën a hakisi ën taa: “I ta si sondi ö?”

<sup>24</sup>Hën di womi piki taa: “Wë mi ta si sëmbë ta waka ma de djei pau.”

<sup>25</sup>Nöö hën Masa Jesosi toona lobi maun nëen wojo wan pasi möön, nöö hën a hakisi ën taa: “Unfa i ta si sondi möön?”

Nöö hën di womi luku sondi möön. Fa u mbei dë, a ko ta si sondi gbegedee seei awaa. <sup>26</sup>Nöö hën Masa Jesosi bai ën taa an musu toona go a di köndë naandë. Hën a mandëen go a wosu.

**Aki de taki ambë da Masa Jesosi.**

*Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21*

<sup>27</sup>Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen, hën de tei pasi nango a dee köndëköndë dee dë zuntu ku di gaan köndë de kai Sesalia Filipi. Nöö fa de dë a pasi nango dë, nöö hën Masa Jesosi hakisi dee bakama fëen, a taa: “Womi, ambë un ta jei de ta taki taa mi dë?”



<sup>28</sup>Nöo hën de piki taa: “Wë de ta taki taa i da wan u dee nëbai Tjabukama u Gadu di toona weki a dëdë, kuma Johanisi di Dopuma, kuma de Elia sö. Sö lanti ta mëni fii e.”

<sup>29</sup>Nöo hën a bia hakisi de taa: “Wë unu wë? Ambë unu taa mi dë fa mi ku unu ta lontu aki?”

Nöo hën Petuisi piki taa: “Masa, i da di Keesitu e, di Paamusi Könu di bi o ko.”

<sup>30</sup>Nöo hën Masa Jesosi bai de taa: “Fa Petuisi taki dë, nöo wan musu kondëen da na wan sëmbë e. Un musu hoi ën tjobitjubi ufö.”

#### **Aki Masa Jesosi ta taki u di hogi di o pasa ku ën.**

*Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27*

<sup>31</sup>Nöo hën a seti fan ku de soni fëen seei limbolimbo awaa. A taa: “Mi o taki wan soni da unu aki e, taa Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki, mi o tja sëmëni pei sitaafu a dee Gaan Womi ku dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti maun. Biga de an kë tei mi u soni möönsö. Te wan pisi nöo de o kii mi. Ma nöo a di u dii daka, nöo mi o toona weki ko ku libi baka.” <sup>32</sup>Nöo sö a fan ku dee bakama fëen limbolimbo.

Ma nöo hën Petuisi kai ën a së, hën a taa: “Haika, di fan i fan dë, ja musu taki sö e. Sö wan soni an musu pasa ku i seei, kwetikweti.”

<sup>33</sup>Nöo di a fan sö, hën Masa Jesosi bia luku dee oto bakama naandë, nöo hën a gandji da Petuisi. A taa: “Pasa kumutu a mi fesi dë, Didibi

Saatan ju, biga fa i fan dë, na sö Gadu ta mëni soni. Libisëmbë pakisei nöo di dë.”

#### **Aki Masa Jesosi taki andi wan sëmbë musu du faa waka nëen baka.**

<sup>34</sup>Nöo hën a kai dee oto bakama fëen, ku wanlö hia sëmbë bi sai dë, u de hai ko möön zuntu ku ën. Nöo hën a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Ee wan sëmbë i kë ko dë bakama u mi, nöo i musu disa di soni di i seei kë du, nöo i musu dë kabakaba fii tei hiniwan soni di ko a i liba fu di i ta nama ku mi hedi, te dou ku dëdë seei.<sup>c</sup> Ja musu hai baka möönsö.” Sö a fan ku de.

<sup>35</sup>Nöo hën a taa: “Fa mi fan dë, di soni mbei mi taki sö. Biga ee wan sëmbë i ta suku fii hoi i libi kumafa i kë, nöo joo lasi di suti libi Gadu kë da i. Ma ee wan sëmbë i ta saka i libi fu mi hedi nasö fu di Bunu Buka u Gadu musu paaja hedi, nöo di sëmbë dë o fendi libi a Gadu nöömö.

<sup>36</sup>“Nöo unfa un mëni, dee sëmbë? Ee wan sëmbë i fendi di goonliba aki njan kumafa i kë, ma i lasi go a di didibi faja fu teego, nöo andi seei a heepi i? <sup>37</sup>Nöo andi seei dë a di goonliba aki waiti tjika tu fii sa lasi i seei fëen hedi?”

<sup>38</sup>“Nöo wan ta si fa dee sëmbë u di ten u dë aki ta disa Gadu ta libi dee hogilibi u de nö? Wë nöo ee hën wan sëmbë sen ta kisi i fii piki a dee lö sëmbë dë dendu taa i ta nama ku mi, ee nasö sen kisi i fii piki dee soni mi ta taki da unu aki,

**c 8:34** Aki Masa Jesosi taki: “Ee wan sëmbë i kë ko dë bakama u mi...nöo i musu tja di lakpa pau fii...”



nöö söseei sen o kisi mi da i tu, a di daka di mi o ko.

“Biga di juu o dou, nöö Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona ko a goonliba aki, mi ku dee basia u mi Tata köndë tuu. Nöö fa i si woo ko dë, ku hii di gaan hei u mi Tata ku di waiti fëen tuu mi o ko e. Nöö a di juu dë, mi o piki seei gbelin taa ma sabi i di lö sëmbë naandë tu.”

Nöö da sö Masa Jesosi bai dee sëmbë te a kaba.

**9** Hën a taki da dee bakama fëen taa: “Dee sëmbë o, mi piki unu seei gbelin taa, so fuunu dë aki an o dëdë bifö un si di Tii u Gadu ko a goonliba ku kaakiti e.”

**Aki dee bakama si di Gadu fasi u Masa Jesosi di a abi.**

*Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36*

<sup>2</sup>Nöö hën a baka sikisi daka u di a fan ku dee bakama fëen sö kaa, nöö hën a tei Petuisi, Jakobosi, ku Johanisi, hën de subi wan gaan hei kununu go te nëen liba ala, de wanwan. Nöö hën de sai dë te wan pisi, hën de ko si Masa Jesosi tooka gaanfa seei a de wojo. <sup>3</sup>Dee koosu fëen sinkii ko weti faan. Ka de weti tjika dë, na wan libisëmbë tjika u mbei koosu ko weti kuma di dë e.

<sup>4</sup>Nöö hën de ko si tu sëmbë ta fan ku Masa Jesosi dë. Mosesi ku Elia wë e, de tu gaan nëbai tjabukama u Gadu u fesiten, de wë ko fan ku ën sö, ma de bi dëdë gaanduwe kaa.

<sup>5</sup>Nöö hën Petuisi taki da Masa Jesosi, a taa: “Mësitë o, a suti fa u dë aki. Nöö i sabi nö, woo mbei dii tjëkëliba da unu, wan fii, wan u Mosesi, ku wan u Elia.” <sup>6</sup>Ma fa a fan dë seei, ma na ku fusutan e,

biga di ten dë hën ku dee otowan fëen bi fëëë te de an sa fa u taki.

<sup>7</sup>Di juu dë, hën de si wan bundji saka zaaa ko tapa de buuu. Nöö hën de jei wan töngö ta piki a di bundji dendu taa: “Di sëmbë aki, hën wë da di lobi Womi Mii u mi e. Nöö hën un musu ta haika.” Sö di töngö taki.

<sup>8</sup>Nöö te u de Petuisi kë mëni, de an si de tu sëmbë dë möön. Masa Jesosi wanwan tö nöö de si fika dë.

**Aki Masa Jesosi ku de dii bakama ta bazia di kuun ta ko.**

<sup>9</sup>Nöö hën de bia kumutu a di kununu liba ta saka nango a goon. Te wan pisi hën Masa Jesosi taki da de, a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Di sondi un si a di kununu liba ala, wan musu taki ën da na wan sëmbë e. Ma un hoi ën fuunu wanwan ufö. Te mi di ko dë Libisëmbë Mii aki weki baka a dëdë bifö fuun sa kondëen.” Sö a bai de.

<sup>10</sup>Nöö hën mbei de an kondëen da sëmbë tu. Ma di de ta bazia di kuun nango, hën de ta taki a di sondi dë liba de na de nöö. Nöö de ta hakisi deseei taa: “Fa a taki soni u dëdë weki baka dë, andi a kë taki ku di dë?”

<sup>11</sup>Nöö hën de bia hakisi Masa Jesosi taa: “Masa o, faandi mbei dee Sabima u Wëti ta lei u taa Elia fosu bi musu ko bifö di Paamusi Kõnu ko?”

<sup>12,13</sup>Nöö hën a piki de taa: “Awa, sö a dë a Gadu Buku tuu e, taa Elia fosu musu ko lei sëmbë buta a pasi bifö di Paamusi Kõnu ko. Ma nöö mi taki da unu taa Elia ko kaa e, nöö hën de du ku ën kumafa de kë,

leti kumafa di Buku bi taki taa de bi o du.”

„Nöo fa a fan dë, hën dee bakama ko fusutan taa Johanisi di Dopuma a ta taki dë. Hën wë bi dë di Elia di bi musu ko.”

Hën a taa: “Wan oto soni dë sikifikisikifi a di Buku tu, taa te di Sëmbë di ko Libisëmbë Mii o ko, nöo de an o si ën u wan wojo sondi. De o sitaafu ën te a tjika de. Sö di Buku taki. Nöo unfa un mëni u di dë?” Sö a hakisi de. „Ma de an sabi unfa u piki ën.”

#### **Aki Masa Jesosi puu wan taku soni a wan mii liba.**

*Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a*

<sup>14</sup>Nöo hën de ta saka ta ko tefa de kai a palala goon, ka dee oto bakama bi dë a di kununu futu dë. Nöo di de ko dou, hën de ko si sëmëni sëmbë a di kamian ta fan nango ta ko kuma de dë a wan gaan buja, nöo dee Sabima u Wëti seei bi dë a dendu tu. <sup>15</sup>Nöo te u dee sëmbë kë mëni, hën de si Masa Jesosi gbegedee ta ko, nöo de ko foondo gaanfa seei. Hën de kule go nëen go dëen odi.

<sup>16</sup>Nöo hën a hakisi de taa: “Andi ta pasa a di kamian aki mbei un ta fan hia sö?”

<sup>17</sup>Nöo hën wan womi piki ën taa: “Mësitë o, mi bi ko a i aki. Wan soni dë a wan womi mii u mi liba ta biinga seei u kii ën. A ta tapëen buka te an sa fan, <sup>18</sup>nöo te a ta ko nëen liba, nöo a ta kisi ën ta tuwë a goon holou, sukuma ta puu nëen buka fukuu, a ta tai ën tanda gingin, sinkii fëen ta ko gagagaa sö. Nöo di ja bi dë, hën wë i si mi

begi dee bakama fii u de musu jaka di soni puu a di mii liba da mi. Ma nöo de biinga seei te de wei, de an sa du na wan sondi da di mii. Nöo sö e baa.”

<sup>19</sup>Nöo hën Masa Jesosi piki taa: “Ee maingë, andi seei mi fendi a dee sëmbë u di ten aki maun di a dë taa wan ta biibi möönsö? Un longi seei mi musu dë ku unu aki eti bifö woon biibi? Un longi mi musu hoi pasensi ku unu?”

Nöo hën a taa: “Un go tei di mii tjika ko aki i si.”

<sup>20</sup>Nöo hën de go tei di mii. Ma fa de ta ko ku ën dë, nöo hën di sondi di dë nëen liba si Masa Jesosi gbegedee, nöo aan sondi, hën a kisi ën ta du sondi te na sipootu. Biga a tuwë di mii a goon holou, a ta logoda a goon, ta puu sukuma a buka seei fukuu.

<sup>21</sup>Nöo hën Masa Jesosi hakisi di tata u di mii taa: “Un longi di sondi dë ku di mii kaa?”

Hën a piki taa: “Wë u sensi di a dë piki mii a maun, <sup>22</sup>hën a ta ko nëen te kisi fa u dë aki. Nöo sëmëni pasi seei a ta biinga u kii ën, te a wata ku faja tuu a ta hiti ën go. Wë nöo Mësitë, ee i sa heepi u, nöo gaantangi mi begi i tei tjalihati fuu nöo i heepi u.” Sö di tata u di mii taki.

<sup>23</sup>Nöo hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë na a mi a dë e, ma a i a dë. Biga ee wan sëmbë ta biibi Gadu, nöo sondi seei an dë di Gadu an sa du dëen.”

<sup>24</sup>Nöo di a taki sö hën di tata u di mii bai taanga taa: “Mësitë o, mi ta biibi e. Ma nöo fii heepi mi be mi biibi tjika.”

<sup>25</sup>Nöö di juu dë, hën Masa Jesosi si taa sòmëni sëmbë ta booko ta ko a de naandë. Nöö hën a bai di soni di dë a di mii liba taa: “Ju di sondi ta dë a di mii aki liba ta tapëën jesi ku ën buka, mi taa, hetji pasa kumutu disëën! Nöö na toona ko nëën möön a mundu!”

<sup>26</sup>Nöö fa a bai ën dë kaa, hën di soni bai kai wan hogi olo. Nöö hën a kisi di mii wan pasi möön, di mii ta seki ta du soni, sinkii fëën ko kakakaa. Nöö hën a kumutu go disa di mii djee awaa. Ma nöö di mii fika a goon pii, nöö hën dee sëmbë sai naandë taa: “Awa, dëdë a dëdë e.”

<sup>27</sup>Ma nöö hën Masa Jesosi panjëën a maun hopo taanpu, biga a ko bunu kaa.

<sup>28</sup>Nöö hën a kumutu dë ku dee bakama fëën hën de toona go a wosu. Nöö di de dou, hën dee bakama hakisi ën taa: “Masa o, faandi mbei wa bi sa puu di soni a di mii liba?”

<sup>29</sup>Nöö hën a piki de taa: “Sö wan taku soni ja sa jakëën puu go söndö begi e.”

**Aki Masa Jesosi taki soni u di dëdë fëën möön.**

*Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45*

<sup>30</sup>Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën kumutu a di köndë naandë. Nöö fa de nango dë, de ta latja ta pasa a di pisiwata de kai Galilea. Nöö di ten dë Masa Jesosi an kë u lanti sabi naasë a dë, <sup>31</sup>biga a kë lei dee bakama fëën a wantu soni liba.

Nöö hën de nango te wan pisi, hën a kai de te de piki, hën a taa:

“Un haika e. De o könku Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki buta a sëmbë maun e, nöö de o kii mi. Ma nöö a di u dii daka nöö mi o toona weki baka.” Sö a fan ku de.

<sup>32</sup>Ma nöö dee bakama an ta fusutan di sondi a ta taki da de dë, nöö de fëëë u hakisi ën tu.

**Aki ta lei ambë o dë hei sëmbë a di tii u Gadu dendu.**

*Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48*

<sup>33</sup>Nöö hën de nango te de dou a Kapenaumi nöö hën de go denda a wosu. Nöö hën Masa Jesosi hakisi de taa: “Fa u bi dë a pasi ta ko dë, andi un bi fendi ta fia ku unu seei sö?”

<sup>34</sup>Ma nöö de an piki ën, de dë piiii seei. Biga di soni de bi ta fia, de bi ta hakisi de na de taa tee Masa Jesosi ko könu, nöö ee undi u de o dë möön hei möön dee oto.

<sup>35</sup>Nöö hën Masa Jesosi sindo te a kaba, hën a kai de tuwalufu bakama fëën tuu ko nëën. Nöö hën a fan ku de, a taa: “Söö. Wë un kë ko fesima a di könu tii u mi dendu ö? Wë be mi taki da unu, taa di fuunu di o saka hënseei tei di möön lagi kamian ta dini dee otowan fëën, hën wë o dë di möön hei sëmbë fuunu tuu e.” Sö a piki de.

<sup>36</sup>Nöö hën a kai wan piki mii ko a de fesi dë. Hën a hopo ën tei. <sup>37</sup>Hën a taa: “Haika e. Ee wan sëmbë i tei sö wan lagi sëmbë kuma di mii aki sö u gaan sondi fu di i nama ku mi hedi, nöö miseei i tei dë e. Nöö fa i tei mi dë, nöö na mi wanwan i tei, ma i tei Masa Gaangadu tu di manda mi ko a goonliba aki.” Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën te a kaba.

**Aki ta lei ambë ku Masa Jesosi dë a wan së.**

*Luk. 9:49-50; Mat. 10:42*

<sup>38</sup>Nöö baka u di dë, hën Johanisi taki wan sondi da Masa Jesosi, a taa: “Masa o, u bi si wan sëmbë ta tei di në fii ta jaka dee soni ta kisi sëmbë a hedi puu a de liba. Nöö hën u fan ku ën faa disa, biga an dë a di kulupu fuu.”

<sup>39</sup>Nöö hën Masa Jesosi piki, a taa: “Wë an bi dë fuun tapëën e. Biga na wan sëmbë sa tei di në u mi du foondo wooko, nöö a bia sò hesi ta kosi mi. <sup>40</sup>Nöö boiti di dë, fa a ta du foondo wooko a mi në dë, hën da an dë felantima fuu. Nöö ee wan sëmbë an dë felanti fuu, nöö hën da u ku ën dë a wan së.” Nöö sò Masa Jesosi piki.

<sup>41</sup>Nöö hën a taa: “Mi o taki wan sondi aki da unu gbelin seei. Di sëmbë di o du wan sëmbë bunu a di në u mi di Paamusi Könü, ee wan gangaa wata seei a dëën, nöö Gadu o dëën paima nöömö.”

**Aki ta lei fa a dë gaan soni tjika u wan sëmbë fika a Gadu pasi.**

*Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2*

<sup>42</sup>Hën Masa Jesosi fan ku dee bakama fëën go möön longi, a taa: “Ja si fa di mii aki dë nö? „An kisi fusutan fu soni fu mi wan bëtë eti.„ Nöö ee sò wan sëmbë ko biibi a mi, nöö hën i mbei a du wan soni faa kumutu a Gadu pasi, nöö gaan hogi seei i du dë e. A bi sa möön bëtë da i de bi tai wan gaan gindi sitonu a i gangaa te de kaba, nöö de tja i go tuwë a di möön fundu kamian u di ze dubuu piiii. Biga mi taki da unu

taa di sitaafu naandë an hogi kuma di joo kisi ee i mbei wan lagi sëmbë kuma di i si aki kumutu a Gadu pasi.

<sup>43</sup>“Nöö mi taki e, i musu biinga seei fii fika a Gadu pasi. Fëën mbei ee wan gaan soni fii kuma di letisë maun fii kë puu i a Gadu pasi, nöö a bëtë i koti ën puu tuwë e. Biga a dë möön bunu da i fii dou a Gadu Köndë ku wan së maun, möön leki de tuwë i a didibi faja ku telu. [<sup>44</sup>Biga di faja ala an ta tapa möönsö, sösei dee bitju ta njan sëmbë ala de an ta dëdë möönsö tu.]

<sup>45</sup>“Nöö ee di futu fii ta suku u puu i a Gadu pasi tu, nöö fii koti ën puu tuwë e. Biga a dë möön bunu ee i dou a Gadu Köndë ku wan së futu, möön leki i dou a didibi faja ku de tu së futu fii, fii go ta tja sitaafu u nöömö. [<sup>46</sup>Biga di faja ta tjuma sëmbë ala, an ta tapa möönsö, sösei dee bitju ta njan sëmbë ala, de an ta dëdë tu.]

<sup>47</sup>“Sösei, ee di letisë wojo fii kë puu i a Gadu pasi, nöö fii diki ën puu tuwë e. Biga a dë möön bunu da i i dou a Gadu Köndë ku wan së wojo, möön leki i dou a didibi faja ku tu së wojo go ta tja sitaafu u nöömö. <sup>48</sup>Biga di faja ta tjuma sëmbë ala an ta tapa möönsö, sösei dee bitju ta njan sëmbë ala, an ta dëdë möönsö tu e.”

<sup>49,50</sup>Nöö hën Masa Jesosi fan möön, a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Satu dë wan bumbuu soni da u a goonliba aki. Ma ee a lasi ën kaakiti, nöö sondi an dë u toona dëën kaakiti möön e. „Nöö sò un sa luku di libi fuunu. A musu a’

kaakiti tu, kuma satu. Ma bifö a sa ko sö, „nöö i musu tai hati pasa sömëni soni dee ta pooba i ufö. „Ma ee nasö, nöö joo dë kuma di satu u taki dë di lasi ën kaakiti, ja o abi wan wojo heepi da sëmbë möön.”

“Nöö sö e baa, wan musu lasi unu kaakiti, ma un musu ta libi fiifii ku unu seei nango nöömö.”

**Aki Masa Jesosi ta taki fa manu ku mujëë an musu tuwë.**

*Mat. 19:1-12; Luk. 16:18*

**10** Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën kumutu a di kamian naandë, nöö hën de toona go a Judea. Hën de koti Joodan Lio aba go a di oto së banda. Nöö di de go dou, nöö sömëni sëmbë ko a Masa Jesosi, nöö hën a seti u lei de kumafa a bi guwenti.

<sup>2</sup>Te wan pisi hën wanlö sëmbë u dee Faliseima kulupu ko nëën naandë, nöö hën de ko hakisi ën soni fu de sa feni ën kisi. Biga de hakisi ën taa: “Mësitë o, unfa di wëti u Gadu dë? Wan womi sa tuwë di mujëë fëën nö?”

<sup>3</sup>Nöö hën hënseei toona hakisi de wan soni. A taa: “Unfa Mosesi bi sikifi u di soni dë buta a di buku u Gadu?”

<sup>4</sup>Hën de piki taa: “Wë a sikifi buta taa ee wan womi o tuwë di mujëë fëën, nöö a musu sikifi wan pampia te a kaba u taki di soni mbei an këën möön ufö a mandëën go.”

<sup>5</sup>Nöö hën a taa: “Awa, sö a sikifi tuu. Ma fu di taangajesi fuunu mbei Mosesi da unu sö wan pasi. Ma un haika e. <sup>6</sup>A seti di Masa Gaangadu mbei hii soni u goonliba, nöö hën

a mbei wan womi ku wan mujëë nöö. <sup>7</sup>Nöö fëën mbei wan womi o kumutu disa hën mama ku ën tata nöö a go dë ku ën mujëë, <sup>8</sup>nöö de an o dë tu sëmbë paatipaati möön, ma de o ko dë di wan sinkii. <sup>9</sup>Nöö dee sëmbë Gadu tja ko makandi sö kaa, nöö na wan sëmbë abi leti u paati de e.” Sö Masa Jesosi piki dee Faliseima.

<sup>10</sup>Nöö di de toona ko a wosu, hën dee bakama hakisi ën a di manu ku mujëë soni liba di a bi taki naandë. <sup>11</sup>Nöö hën a piki de taa: “Mi taki da unu e, taa ee wan womi tuwëën mujëë go tei oto mujëë, nöö Gadu wëti seei a booko dë. <sup>12</sup>Söseei tu ee wan mujëë tuwëën manu go tei oto manu, nöö Gadu wëti di mujëë dë booko tu.” Sö a piki de.

**Aki ta lei fa Masa Jesosi tei pikimii u gaan soni.**

*Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17*

<sup>13</sup>Wan daka hën wanlö sëmbë ta tja dee mii u de ko a Masa Jesosi faa musu buta maun a de liba. Nöö di dee bakama si sö, hën de gandji seei da dee sëmbë taa de an musu tja dee mii ko nëën.

<sup>14</sup>Nöö hën di Masa Jesosi si sö kaa, nöö hati fëën boonu. Hën a bai de taa: “Wan tapa dee mii u de an ko a mi e. Biga di fasi i si wan piki mii abi, hën da di fasi di dee sëmbë dee dë a di Tii u Masa Gadu musu abi. <sup>15</sup>Biga mi taki da unu gbelin taa ee wan sëmbë an sa futoou hënseei a Masa Gaangadu maun kumafa wan piki mii ta futoou hënseei a dee gaan sëmbë fëën maun, nöö soni an o mbei te a sa dë a di Tii u Gadu dendu möönsö.”

<sup>16</sup>Nöo di a fan sö te a kaba, hën a tei dee mii nëën maun, hën a begi Masa Gaangadu da de.

**Aki ta lei fa a dë gaan soni da wan guduma faa ko a di Tii u Gadu dendu.**

*Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30*

<sup>17</sup>Nöo hën Masa Jesosi kumutu a di pisi kamian naandë ta waka nango. Te wan pisi hën wan womi ko tjökö kini a goon nëën fesi, hën a hakisi ën taa: “Di bumbuu mësitë aki o, andi seei mi sa du u mi feni di libi u teego a Gadu?”

<sup>18</sup>Nöo hën Masa Jesosi piki ën taa: “Fa i taa mi bumbuu dë, na wan sëmbë dë bumbuu boiti Masa Gaangadu tö.

<sup>19</sup>“Ma nöo fu piki a di hakisi fii naandë, nöo ja sabi dee wëti Gadu buta da sëmbë u de libi ku de nö? A taa ja musu kii sëmbë, ja musu tei oto sëmbë mujëë, ja musu ta fufuu, ja musu ta mindi soni buta a sëmbë hedi, ja musu ganjan sëmbë a kõni fasi njan, i musu lesipeki i mama ku i tata, na sö nö?”

<sup>20</sup>Nöo hën di womi piki ën taa: “Aai, ma sensi di mi bi dë piki mii, nöo hën mi ta hoi miseei a dee wëti naandë liba te kisi fa u dë aki.”

<sup>21</sup>Hën Masa Jesosi luku di womi nöo a lobi ën seei. Nöo hën a taki dëen taa: “Wë ma wan soni toobi i eti. Go, nöo i sei hii dee gudu fii dee i abi te i kaba, nöo i tei di möni nöo i paati ën da dee pootima, nöo joo abi gudu a Gadu Köndë ala e. Nöo ko fika ku mi ta waka a mi baka.”

<sup>22</sup>Nöo di di womi jei fa a fan naandë, nöo hën a saka hedi a goon ko dë pii. Nöo ku gaan tjali a hati a

go a wosu biga a abi gudu te a hia a di goonliba aki.

<sup>23</sup>Hën Masa Jesosi bia luku dee bakama fëen, hën a taa: “Un si ö? A taanga e, fu wan guduma musu ko a di Tii u Gadu dendu.”

<sup>24</sup>Fa Masa Jesosi taki naandë, nöo a bigi da dee bakama fëen te na soni.

Nöo hën a taa: “A taanga tuu e, dee mii. Mi taki da unu seei taa fu wan guduma musu ko a di Tii u Gadu dendu, an dë sösö soni e.

<sup>25</sup>Leti kumafa di gaan mbeti de kai kamëli an sa pasa a wan aguja baaku, nöo söseei a taanga da wan guduma faa ko a di Tii u Gadu dendu.”

<sup>26</sup>Nöo fa a taki naandë, awaa seei di sondi ko foondo dee bakama fëen biga de an bi mëni sö. Nöo hën de bia ko ta hakisi deseai taa: “Wë nöo ee sö a dë, nöo hën da na wan sëmbë sa feni libi u teego e.”

<sup>27</sup>Nöo hën Masa Jesosi luku de diin, hën a taa: “Ee a nama a di kaakiti u libisëmbë nöo na wan sëmbë sa feni ën tuu. Ma a nama a di kaakiti u Masa Gadu, nöo soni an dë di hën an sa du.”

<sup>28</sup>Nöo hën Petuisi hakisi ën taa: “Wë nöo u wë Masa? Fa u disa hii soni ko ta waka a i baka aki, un wini fëen woo feni.”

<sup>29</sup>Nöo hën Masa Jesosi piki taa: “Aai, sö a dë tuu. Ma nöo mi taki da unu taa di sëmbë di o disa hën baaa, ku ën sisa, ku ën mama, ku ën tata, ku ën mii, ku dee pandasi kamian fëen fu di a ko nama ku mi, ee nasö fu di a kë paaja di bunu buka u Gadu, nöo an o lasi e.

<sup>30</sup>Biga a o toona feni hii soni wan

höndö toon baka: ee sisa, ee baaa, mama, tata, pandasi kamian, ku köndë tuu seei a o feni a di ten u dë aki, ma nöö a o kisi sitaafu tu o. Ma nöö a di ten di ta ko, nöö a o feni di libi u teego a Gadu.

<sup>31</sup>“Nöö a di ten dë tu, sömëni sëmbë dee bi dë heima a goonliba aki o ko lagi sëmbë e. Nöö sömëni sëmbë dee an bi dë wan wojo soni a libisëmbë wojo aki, nöö de o ko fesima seei.”

Nöö sô Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen di ten dë.

**Aki Masa Jesosi taki di dëdë soni fëen wan pasi möön.**

*Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34*

<sup>32</sup>Nöö di juu dë, Masa Jesosi nango a Jelusalen. Nöö a dë a pasi nango seei, ma nöö dee bakama fëen dë nëen baka ta waka, ma na ku wai. Biga de dë fëëfëë pantapanta. Söseei dee oto sëmbë ta waka ku de, deseei dë fëëfëë tu, biga de ta sinti taa soni o pasa ku ën ala.

Te wan pisi, hën a kai de tuwalufu bakama fëen a së, nöö hën a toona fan ku de möön kumafa a bi fan ku de a fesi kaa. <sup>33</sup>A taa: “Womi, un haika e. Fa u nango a Jelusalen aki, nöö de o du ku Mi di ko Libisëmbë Mii aki e. Biga de o sei mi buta a dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti maun, nöö de o tei mi tja go a kuutu te de kaba buta taa mi musu dëdë. Nöö baka u di dë, nöö de o tja mi go buta a dee oto köndë sëmbë dee ta tii di köndë i si aki maun. <sup>34</sup>Nöö de o mbei mi fa seei, de o tunta a mi, de o fon mi ku wipi. Te u kaba fëen de o kii mi. Ma

nöö a di u dii daka nöö mi o toona weki baka ko ku libi e.”

Nöö sô Masa Jesosi piki dee bakama fëen gbelin möön.

**Aki tu u dee bakama u Masa Jesosi ko suku hei kamian nëen.**

*Mat. 20:20-28*

<sup>35</sup>Wë nöö baka u di dë hën Jakobosi ku ën baaa Johanisi, dee mii u Zebedeosi, kai Masa Jesosi a së. De taa: “Masa o, u ko begi i wan soni aki.”

<sup>36</sup>Hën a hakisi de taa: “Wë andi un kë sô baa?”

<sup>37</sup>Hën de taa: “Wë Masa, u kë begi i fii buta da u taa te i tei di könu kamian fii, nöö wan fuu o dë a i leti maun së, di otowan o dë a i töötömaun së ta heepi i tii di köndë. Nöö hën da di soni u ko begi i.”

<sup>38</sup>Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Ma kijoo, di soni un hakisi mi aki, ma un sabi andi un ta hakisi ö? Di kan de lai da mi u mi bebe aki, woon sa bebëen tu nö? Di sitaafu mi o tja aki, woon sa tjëen nö?”

<sup>39</sup>Nöö hën de piki taki taa: “Aai Masa, woo sa tjëen.”

Nöö hën a taa: “Awa, woon tja sitaafu tuu, <sup>40</sup>ma fuun feni dee hei kamian dë, di dë ma sa paamusi unu e, biga an dë a mi. Gadu nöö a fika da, faa da dee sëmbë ku dee sëmbë dee a bi buta fu de feni sô wanlö hei kamian.”

<sup>41</sup>Wë nöö di dee oto bakama ko jei taa sô de tu baaa naandë go suku sô wan hei kamian a Masa Jesosi, nöö hën de tei de fu hogi seei.

<sup>42</sup>Ma nöö hën Masa Jesosi kai hii de tuu makandi ko nëen, hën a taa:



“Un haika e, kijoo. Dee goonliba hedima dee an ta biibi a Gadu, un sabi fa de ta libi kaa. De tuu ta kë pëë basi a oto sëmbë liba te dou a deseëi liba tu. <sup>43</sup>Ma nöö unu, na sô un musu libi e. Di fuunu di kë dë heima nöö a musu sakëën seei ta dini dee otowan fëën. <sup>44</sup>Nöö di sëmbë di kë ko di möön hei wan fuunu tuu, nöö a musu dë kuma saafu da dee otowan. <sup>45</sup>Biga fa mi ko dë Libisëmbë Mii aki, ma ko u sëmbë musu dini mi e. Ma mi ko u mi dini sëmbë. Mi ko seei u mi paka mi libi kuma paima fu sômëni hia sëmbë sa ko bunu ku Gadu.”

**Aki Masa Jesosi kula wan  
bookowojoma.**

*Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43*

<sup>46</sup>Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën ko a wan köndë de kai Jelikou tefa de nango. Nöö di de ta kumutu a di köndë, nöö wanlö hia sëmbë nango ku de.

Di juu dë, nöö wan bookowojoma bi dë leti a di pasi bandja naandë sindosindo ta pidi möni. Di womi aki de kai Balitimeosi. A di töngö u de, hën kë taki, di mii u Timeosi. <sup>47</sup>Nöö hën di a ko jei taa di nëbaima u Nazalëti de kai Jesosi, hënseei ta pasa dë wante, nöö hën a seti ta bai ta kai ën taa: “Jesosi, na i da di bakamii u Könu Dafiti di bi o ko di Heepima nö? Gaantangi mi begi i o, saa mi, saa mi e!”

<sup>48</sup>Nöö fa a ta bai dë, hën sômëni u dee sëmbë ta waka a Masa Jesosi baka naandë gandji deën taa: “Womi, kabuka naandë e!” Ma nöö an haika de seei. Möönmöön a ta

bai eti taa: “Jesosi, di bakamii u Könu Dafiti dë, saa mi, saa mi e!”

<sup>49</sup>Nöö hën Masa Jesosi taanpu pii hën a taa: “Un kai di sëmbë ta bai dë da mi.”

Nöö hën de go a di womi, de taa: “Söö. Be hati fii kötö e, womi. A ta kai i. Nöö fii hopo boo go.”

<sup>50</sup>Nöö di a jei sô kaa, hën a feki ën liba koosu vau tuwë go ala, hën a hopo vu taanpu, hën de tjëën go dou a Masa Jesosi.

<sup>51</sup>Nöö di Masa Jesosi si ën a taa: “Mati, andi i kë u mi du da i?”

Hën a taa: “Mësitë, mi kë i heepi mi be mi ko ta si soni e.”

<sup>52</sup>Hën Masa Jesosi taa: “Wë fa i ta biibi a mi tjika aki, mati, nöö i feni heepi kaa e.” Nöö fa u mbei naandë, hën di womi ko si soni gbegedee, nöö hën a ta waka nango a Masa Jesosi baka mökisi ku dee oto sëmbë.

**Aki ta lei fa de ta wai ku Masa Jesosi  
kuma wan könu.**

*Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Joh. 12:12-19*

**11** Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën ta waka nango te de ko dou a di pisiwata ka dee köndë de kai Betifaigi ku Betania dë, ka di kununu de kai Oleifi dë tu. Hën da de ko zuntu ku Jelusalen.

Nöö hën Masa Jesosi kai tu u dee bakama fëën ko nëën. Hën a taki da de taa: <sup>2</sup>“Un go langalanga a di köndë a u fesi dë e, nöö te un denda nëën, nöö woon si wan njönku buliki taitai a bandja pasi dë, di sëmbë an sindo nëën liba waka wan daka. Nöö un lusu ën tjä ko da mi.



<sup>3</sup>“Nöö ee wan sëmbë hakisi unu taa: ‘Faandi mbei un ta lusu di buliki?’ nöö un musu piki ën taa: ‘Masa abi ën fanöudu.’ ” Nöö sö Masa Jesosi manda de te a kaba.

<sup>4</sup>Nöö hën de tu bakama naandë go a di köndë. Nöö fa de go dou, hën de si di buliki taitai a wan dööbuka a bandja pasi naandë tuu, leti kumafa Masa Jesosi bi taki. Hën de go ta lusu ën.

<sup>5</sup>Nöö wanlö sëmbë bi dë taanputaanpu dë, nöö di de si taa sö de ta lusu di buliki, hën de hakisi de taa: “Andi un ta lusu di buliki u du?”

<sup>6</sup>Hën de piki de leti kumafa Masa Jesosi bi taki da de taa: “Masa abi ën fanöudu.” Nöö fa de fan dë, hën dee sëmbë an tapa de möön.

<sup>7</sup>Nöö hën de tja di buliki ko da Masa Jesosi hën de jabi koosu nëën liba. Nöö hën Masa Jesosi subi a di buliki liba. <sup>8</sup>Nöö hën sëmëni sëmbë ko ta jabi koosu a di pasi liba, otowan ta denda a kapëë ta koti uwii tja ko tuwë a di pasi a Masa Jesosi fesi, nöö di buliki ta waka a dee uwii ku dee koosu liba. Bigi nöö de ta bigi Masa Jesosi sö. <sup>9</sup>Nöö fa de nango dë, sëmbë ta waka a fesi, sëmbë ta waka a baka, Masa Jesosi dë a mindi.

Di juu dë, hii sëmbë ta bai taanga taa:

“Hosana e! Hosana! Gadu dë ku di sëmbë aki!”

Otowan ta bai taa:

“Aai, Gadu dë ku di sëmbë di a manda ko a u aki!”

<sup>10</sup>Otowan taa:

“Ke baa! Gadu o toona seti di tii u Könu Dafiti baka!”

Otowan taa:

“Aai, hosana! Di bai aki a musu go dou seei te a Masa Gaangadu köndë!”

Sö dee sëmbë ta bai ta taki.

<sup>11</sup>Nöö hën Masa Jesosi go dou a Jelusalen dendu gbolo, nöö hën a go wante a di Wosu u Masa Gadu nöö hën a denda nëën. Nöö hën a tuwë wojo luku hii sondi naandë finifini te a kaba. Ma nöö fu di a ko lati kaa an sa du soni möön, nöö hën hën ku dee tuwalufu bakama fëen hën de toona go a Betania go duumi.

**Aki Masa Jesosi fan ku wan pau.**

*Mat. 21:18-19*

<sup>12</sup>Di dobooko fëen hën de kumutu a Betania u toona go a Jelusalen baka, nöö hangi ko kisi Masa Jesosi. <sup>13</sup>Nöö hën a tuwë wojo go te ala hën a si wan fuuta pau de kai figa, nöö a si taa a dë ku uwii seei tjentjen. Nöö hën a go suku njanjan nëën. Ma nöö di a go dou, an feni na wan kodo, biga an bi dë ten u di pau pai njanjan eti.

<sup>14</sup>Nöö hën a taki da di pau taa: “Na wan ten sëmbë o feni njanjan a i njan möön e.” Nöö fa a fan dë, dee bakama bi haikëen nöö hën de pasa go.

**Aki Masa Jesosi jaka sëmbë a di Wosu u Masa Gaangadu.**

*Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Joh. 2:13-22*

<sup>15</sup>Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen ta waka te de go dou a Jelusalen, nöö hën de toona go wante a di Wosu u Masa Gadu möön. Nöö di de go dou, hën de si taa sëmbë sai naandë gidjii te a

hia, so u de ta sei soni, so u de ta tooka möni da dee wakama dee ta ko naandë ta feni hia wini a de. Nöo hën wë di soni an bunu da Masa Jesosi seei, nöo hën a jaka dee sëmbë puu dë. A kandi dee tafa u dee sëmbë ta tooka möni naandë tuwë djolou a goon. Nöo i bi abi wanlö sëmbë ta sei pomba da sëmbë u de sa paka paima da Gadu, nöo hën Masa Jesosi kandi dee bangi u de tuwë tu. <sup>16</sup>Nöo hën a tapa pasi da dee sëmbë dee ta waka ta pasa a di keikipisi naandë kuma gaan pasi, be de an waka naandë möön ku dee soni de ta sei dë.

<sup>17</sup>Nöo hën a bai dee sëmbë dë taa: “Wan bi jei fa Gadu Buku taki nö? A taa: ‘Mi wosu musu dë wan kamian u hii pei nasiön sëmbë ta ko ta begi Mi,’ ma uun tei ën ko buta wan kamian u ta tjubii fufuuma.”

<sup>18</sup>Nöo hën dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ko jei taa sö Masa Jesosi du, nöo an bunu da de seei kwetikweti, nöo hën de ta suku wan fasi u de sa kisi ën kii. Ma da töku de fëë biga wë hii mundu tei ën u gaan soni u di fasi fa a ta lei de soni u Gadu.

<sup>19</sup>Nöo hën de fika dë te di ten sonu go a goon, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen toona kumutu a Jelusalen go.

**Aki Masa Jesosi lei dee bakama fa de musu begi Gadu ku biibi tjika.**

*Mat. 21:20-22*

<sup>20</sup>Di dobooko möön, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen ta toona go a Jelusalen baka. Te wan pisi hën de dou a di figa pau di a bi siba naandë, nöo hën dee bakama luku,

de si taa dee uwii fëen ko laulau. Di pau dëdë seei te dou a lutu.

<sup>21</sup>Nöo hën Petuisi ko mëni fa Masa Jesosi bi fan ku di pau, nöo hën a kai ën te a piki, a taa: “Mësitë, luku di figa pau di i bi siba jeside aki, a dëdë tuu o.”

<sup>22</sup>Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Awa, sö a dë tuu, nöo fëen mbei un musu ta biibi Gadu e. <sup>23</sup>Aai, mi taki da unu taa ee un ta futoou Gadu tuutuu söndö panta a unu hati, nöo sondi an o dë di Gadu an o sa du da unu. Biga ee i taki da di kununu aki sö taa be a hopo kumutu naandë go tuwëen seei a ze, nöo a o du sö tuu.

<sup>24</sup>“Fëen mbei mi taki da unu taa, ee woon hakisi Gadu wan soni nöo un ta biibi a unu hati taa un abi di soni kaa, nöo woon kisi ën e.”

<sup>25</sup>Nöo hën a fan ku de möön a taa: “Haika e, te un ta begi, nöo ee i ko mëni taa i ku sëmbë a’ soni, nöo i musu puu di sëmbë a bëë ufö i go dou ku di begi e, nöo Masa Gaangadu o puu i a bëë tu u dee hogi dee i ta du. [<sup>26</sup>Ma nöo ee wan ta puu sëmbë a bëë u dee hogi dee de ta du unu, nöo unu Tata a liba an o puu unu a bëë tu u dee hogi dee un ta du.]”

**Aki Masa Jesosi tai dee hedima u Dju keiki.**

*Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8*

<sup>27</sup>Nöo hën de ko dou a Jelusalen awaa, nöo hën de toona go a di Wosu u Masa Gadu möön. Nöo fa Masa Jesosi ta waka ta lontu naandë, nöo hën wë a ko miti ku dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ku dee Gaan Womi.

<sup>28</sup>Nöo hën de kai ën te a piki, de taa: “Wë u ko hakisi i wan sondi.

Dee soni dee i du a di Keikiwosu aki, unsë i feni di leti fii du sô? Ambë da di sëmbë di manda i fii du sô wanlô soni?”

<sup>29</sup>Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Wë antoobi. Ma mi o hakisi unu wan sondi tu. Nöö ee un piki mi, nöö mi o piki unu ambë manda mi.

<sup>30</sup>“Wë mi taki e, taa Johanisi di Dopuma, ambë bi mandëen faa dopu sëmbë: libisëmbë, naa Masa Gadu?”

<sup>31,32</sup>Nöö di a hakisi de sô, hën de hai go a së go ta kuutu nango ta ko te de wei, de taa: “Ee u taa Gadu hën bi mandëen, nöö a o hakisi u ee faandi mbei wa bi piki ën? Ma nöö wa sa piki taa libisëmbë mandëen.” Nöö di soni mbei de taki sô, biga de fëë lanti, fu di sëmëni sëmbë bi biibi taa Johanisi bi dë wan tjabukama u Gadu tuutu.

<sup>33</sup>Nöö hën de toona ko a Masa Jesosi, hën de piki ën taa: “Wa sabi ambë bi mandëen e.”

Nöö hën a piki de taa: “Ee wan sa piki mi, nöö miseei ma sa piki unu tu.”

Nöö hën de disa di oto.

### Aki ta lei di oto u wan goon masa.

*Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19*

**12** Nöö hën Masa Jesosi tei wan oto ta lei dee sëmbë a wödu fasi. A taa: “Wan womi bi dë, nöö hën a koti wan gaan goon fëen te a kaba, nöö hën a paandi di pau de kai doloifi a di goon, faa ta mbei win u bebe ku di njanjan fëen. Nöö hën a mbei wan sitonu peni te a kaba lontu di goon. Nöö hën a toona mbei wan goon mata

ku sitonu ka de o ta fon di doloifi ta mbei di win. Nöö a baka u di dë, hën a mbei wan wakiti wosu tjongoo sô go a liba.

“Nöö di a kaba u du dee lö soni dë kaa, nöö hën a buta di goon a wanlô sëmbë maun fu de musu ta wooko ën dëen. Nöö hën a kumutu dë go a wan oto köndë.

<sup>2</sup>“Nöö hën a dë ala tee a sabi taa di juu dou u di fuuta lepi de mbei di win kaa. Nöö hën a kai wan futuboi fëen ko nëen, hën a mandëen taa be a go a dee wookoma go tei di fëen pisi u di win di a bi musu feni u di goon, tja ko dëen.

<sup>3</sup>“Ma nöö di di futuboi dë naki te a go dou a di goon, nöö hën dee wookoma kisi ën hën de fon mën te a fon, nöö hën de mandëen go ku sôsö maun.

<sup>4</sup>“Nöö a baka u di dë, hën di womi toona manda wan oto futuboi go möön. Nöö di dee wookoma si di futuboi ko dou, hën de kisi ën, hën de fon mën a hedi te a fon nöö hën de toona du sëmëni oto hogihogi soni ku ën te a tjika de.

<sup>5</sup>“Nöö hën di goon masa manda wan oto futuboi go möön, hën de toona kisi di dë kii. Nöö hën a ta puu futuboi ta manda nango a dee wookoma kodo, so u de de ta fon, so u de de ta kii, <sup>6</sup>tee a fika wan kodo sëmbë tö di a sa manda möön, hën da di wan kodo womi mii fëen di a lobi te na soni.

“Hën a taa: ‘Wë mi o manda di womi mii u mi aki go. A kandë te dee wookoma si ën nöö de sa abi lesipeki fëen fu di a dë mii u mi.’

<sup>7</sup>“Nöö hën a manda di womi mii fëen go. Ma nöö di dee wookoma

si di womi mii u di tata ta ko, nöö hën de taki da de na de taa: ‘Söö, ja ta si di womi mii u di sëmbë abi di goon aki ta ko naandë nö? Hën wë o kisi di gudu fëen tata a bakaten. Wë nöö un sabi nö? Un böö kisi ën kii, nöö di goon aki o fika a u maun.’

<sup>8</sup>“Nöö hën de kisi di womi mii, nöö hën de kii ën wantewante naandë, hën de puu ën a di djai dendu tuwë go a kapëë ala. De an bei ën seei.”

<sup>9</sup>Nöö hën Masa Jesosi hakisi taa: “Wë nöö fa dee soni pasa dë, nöö di sëmbë di bi disa di goon da dee wookoma naandë, unfa i mëni taa a o du? Na a o manda sëmbë go kii dee hogihatima dë puu dë nö? Awa, nöö a o buta di goon fëen a oto sëmbë maun.

<sup>10</sup>“Nöö wan bi lesi fa Masa Gadu Buku taki nö? A taa:

Dee sëmbë ta mbei sitonu wosu dë,  
de si wan sitonu taa an bunu,  
nöö hën de tuwëen a kapëë.  
Ma nöö bakaten,  
hën di sitonu dë ko di mama posu u di wosu.

<sup>11</sup>Masa Gadu seei wë du di soni sö e,  
nöö a dë wan gaan foondo soni seei da u.

Na sö di Buku taki ö?”

<sup>12</sup>Nöö di Masa Jesosi fan sö hën a tapa dë. Ma nöö dee keikihedima u Dju dee sai naandë, hën hati u de boonu seei te de kë kisi ën kii. Biga de sabi limbolimbo taa de a fan tjökö ku di oto naandë. Ma nöö töku de fëë taa lanti o du ku de ee de kisi Masa Jesosi a wajaa naandë.

Nöö hën mbei de disëen, nöö hën de go.

**Aki de ta hakisi Masa Jesosi soni u lanti möni.**

*Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26*

<sup>13</sup>Baka u di dë, nöö hën dee keikihedima dë go puu wanlö sëmbë u di Faliseima kulupu, ku di u könu Helodi, hën de manda de go a Masa Jesosi go luku ee de sa kisi ën ku fan.

<sup>14</sup>Nöö fa de ko dou dë, hën de kai ën te a piki, hën de taa: “Mësitë, u sabi taa i dë wan leti sëmbë di an ta ganjan sëmbë. Fa i dë aki nöö libisëmbë an sa ta hai i nango ta ko ku di u de pakisei. Biga ja a’ toobi ku di fa de ta pakisei soni. Nönö. Fa i sai dë, i ta lei sëmbë Gadu woutu seei gbededee kumafa Gadu kë u sëmbë musu sabi, nöö hën i si u ko a i aki ku wan hakisi.

“Wë fa di gaan könu u Loomë köndë ta duwengi u fuu musu ta paka lanti möni aki, nöö unfa i feni fëen? <sup>15</sup>A fiti fuu pakëen, naa an fiti? Unfa i si ën?”

Ma nöö Masa Jesosi sabi taa bödjëe de ko ta pëe u de musu kisi ën, nöö hën a taki da de taa: “Baja, mi un kë kisi sö nö? Wë un da mi wan kpëngëlë möni i si.”

<sup>16</sup>Nöö hën de tei wan kpëngëlë möni tja ko dëen, nöö hën a luku ën, a taa: “Ambë abi di në ku di fesi dë a di möni liba aki?”

Hën de piki taa: “Wë di Gaan Könu u Loomë.”

<sup>17</sup>Hën a taa: “Na sö nö? Wë nöö un da di Gaan Könu di soni di da fëen e, nöö un da Masa Gadu di soni di dë fëen.” Sö a piki de.

Nöö fa a piki dë, nöö a foondo de seei, [biga de an bi mëni taa sö a bi o piki de a sö wan kõni fasi].

**Aki dee Saduseima pooba u kisi Masa Jesosi ku wan hakisi möön.**

*Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40*

<sup>18</sup>Nöö hën sëmbë u di Saduseima kulupu ko a Masa Jesosi awaa. Wë nöö fa dee Saduseima sai dë, de an kë piki taa te wan sëmbë dëdë nöö a o toona weki baka. [Biga de an ta biibi seei taa di akaa u wan sëmbë ta fika ku libi baka u di a dëdë.]

<sup>19</sup>Nöö fa de ko a Masa Jesosi dë, hën de kai ën te a piki, de taa: “Mësitë, u kë hakisi i wan soni aki. Wë i sabi fa Mosesi bi sikifi buta da u, taa ee wan womi tei wan mujëë ma nöö an pai ku di mujëë, nöö te a dëdë nöö wan baaa fëën musu hoi ën suwagi faa musu pai ku ën, be hën baaa böngö an kaba. Na sö a dë nö?”

<sup>20</sup>“Wë nöö a pasa sö taa de bi dë sëbën baaa, nöö hën wan u de tei wan mujëë. Te a dëdë an pai ku ën möönsö, <sup>21</sup>nöö hën wan oto baaa fëën hoi suwagi. Te di baaa naandë seepi dëdë tu, an pai ku di mujëë tu. Te dou di u dii, hën seepi ko dëdë tu, an pai ku di mujëë möönsö. <sup>22</sup>Nöö sö a go tee dou dee sëbën baaa tuu. Hii de tuu libi ku di mujëë ma na wan kodo pai miii ku ën möönsö. Baka u di dë, hën di mujëë seepi ko dëdë tu.

<sup>23</sup>“Wë nöö di de ta bai taki taa te wan sëmbë dëdë nöö a o toona weki baka, wë nöö u kë hakisi i wan soni. Te sëmbë weki baka a dëdë, undi u dee sëbën baaa naandë o abi di mujëë? Biga de

tuu bi libi ku ën.” Nöö sö dee Saduseima hakisi Masa Jesosi.

<sup>24</sup>Hën a piki de taa: “Wë awa mi jei, ma di hakisi fuunu föutu tumisi fu di wan sabi Masa Gaangadu Buku, hën tu wan sabi di kaakiti di Masa Gadu abi tu. <sup>25</sup>Biga te sëmbë weki baka a dëdë kaa, nöö manu ku mujëë soni an o dë möön e. Womi an o tei mujëë möön, mujëë an o tei manu möön tu, ma de o dë kuma dee basia u Gadu Köndë.

<sup>26</sup>“Ma nöö boiti u di dë, wan jei fa Mosesi bi sikifi buta a di Buku nö? Di ten a bi si di faja ta kisi a di uwii ma di uwii an ta tjuma, nöö hën Gadu fan ku ën. A taa: ‘Mi da di Gadu di dee gaan sëmbë fii ta begi: de Abahamu, Isaki, Jakopu sö.’ Na sö a taki nö? [Wë nöö fa a fan dë, an taa mi bi dë di Gadu u dee lö sëmbë dë e, ma a taa mi da di Gadu u de.] <sup>27</sup>Wë nöö Masa Gadu an dë Gadu u wan sëmbë di an dë ku libi e. [Nöö hën da de Abahamu sö dë ku libi a wan kamian eti, hii fa de bi dëdë a sinkii fasi gaanduwe kaa.] Nöö hën mbei mi taa wan a’ leti seei a di soni un hakisi dë.”

Nöö sö Masa Jesosi piki dee Saduseima di ten dë.

**Aki ta lei undi u dee wëti u Gadu da dee möön hebi wan.**

*Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28*

<sup>28</sup>Wë nöö fa Masa Jesosi ku dee Saduseima fan te de kaba naandë, nöö wan Sabima u Wëti bi sai leti naandë ta haika. Nöö di a si taa Masa Jesosi piki de sö bunu hën a hakisi ën taa: “Mësitë o, dee hia wëti Gadu buta da u fuu ta hoi aki, undi u de da di möön hebi wan u de tuu?”

<sup>29</sup>Nöo hën a piki ën taa: “Di möön hebi wan u de nö? Wë hën da disi:

Un dee sëmbë u Isaëli aki, un haika e.

Masa Gaangadu di Gadu fuunu, hën wanwan tö da Masa u mundu.

<sup>30</sup>Nöo un musu lobi ën ku hii unu hati ku hii unu akaa ku hii unu pakisei, te dou ku hii di kaakiti di un abi.

<sup>31</sup>Nöo di otowan dë sö taa, I musu lobi oto sëmbë leti kumafa i lobi i seei.

Nöo de tu wëti aki, de da dee möön hebi wan u dee wëti u Gadu tuu.”

<sup>32</sup>Nöo hën di Sabima u Wëti piki Masa Jesosi taa: “Aai Mësitë, fa i si i taki dë, sö a dë tuu. Biga Masa Gaangadu hën tö nöo da Gadu u mundu, otowan an dë möönsö.

<sup>33</sup>Nöo hën nöo fuu lobi ku hii u hati ku hii u pakisei ku hii u akaa, ku hii di kaakiti di u abi. Wë nöo söseei u musu lobi oto sëmbë leti kumafa u lobi u seei tu. Wë nöo misikuma ee wan sëmbë i ta libi sö kaa, nöo di dë dë möön bunu möön leki hii dee mbeti i ta tja ko ta tjuma da Masa Gaangadu, ku hii dee oto soni u ta tja ko ta tuwë dëen, na sö nö?”

<sup>34</sup>Nöo di Masa Jesosi jei fa di womi piki ku fusutan, nöo hën a taki dëen taa: “Aai mati, misikuma ja dë longi poi fii sa ko a di Tii u Masa Gaangadu dendu.”

Wë da sö Masa Jesosi fan ku di Sabima u Wëti naandë. Nöo di dee hia sëmbë jei fa a ta piki ku fusutan

tjika dë, nöo na wan u de abi hati u hakisi ën soni möön.

**Aki Masa Jesosi tai sëmbë ku wan hakisi.**

*Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44*

<sup>35</sup>Nöo fa Masa Jesosi dë a di Wosu u Masa Gadu ta lei sëmbë naandë, te wan pisi hën hënseei bia hakisi wan soni. A taa: “Dee sëmbë, faandi mbei dee Sabima u Wëti ta lei unu taa di Paamusi Könu o dë wan baka mii u Dafiti nöo?”

<sup>36</sup>Biga wë di Akaa u Gadu seei bi ko a Dafiti liba. Hën a taki soni u di Paamusi Könu di o ko. A taa:

Masa Gadu taki da mi Masa taa: ‘Ko sindo a mi letisë maun aki, u tee mi buta hii dee felantima fii a i basufutu.’

Na sö Dafiti sikifi nöo?

<sup>37</sup>“Wë nöo ee Könu Dafiti ta kai di Paamusi Könu Masa fëen, nöo unfa a sa dë hën bakamii nöo?”

Nöo sö wan soni Masa Jesosi hakisi dee sëmbë naandë, ma de an saanfa u piki. Nöo fa a fan köni tjika dë te a tai hii sëmbë te dou ku dee hedima u Dju, nöo a ta suti da dee söso sinkii sëmbë naandë tee na soni.

**Aki ta lei fa Masa Jesosi ta puu dee hedima u keiki gogo a döo.**

*Mat. 23:1-36; Luk. 11:37-54, 20:45-47*

<sup>38</sup>Nöo hën a fan go möön longi. A bai dee sömëni sëmbë naandë taa: “Un haika e, dee sëmbë. Un musu mëni unu seei bunu ku dee Sabima u Wëti e. Aai. Biga fa i si de sai dë, nöo de lo/ u ta waka ta poolo a lanti dendu ku dee gaan langa djakiti u de zëë, be hii

sëmbë musu ta saka ta da de odi a wan gaan lesipeki fasi. <sup>39</sup>De lobi u ta sindo a dee möön gaan hedima kamian a dee keiki fuunu. Te de go a wan sëmbë wosu u de go njan, nöö de nango ta sindo a dee möön gaan heima bangi. Sö de ta mbei de seepi u bumbuu sëmbë tjika.

<sup>40</sup>“Ma na bumbuu sëmbë de de e. Biga fa i si de sai dë, nöö ee de si wan mujëë manu fëen dëdë a fika tjököö a ganda naandë, nöö de o ko njan dee gudu fëen wosu puu nëen maun fiaa seei. Nöö ku ën sö de o ta ko ta taanpu a lanti wojo ta begi wanlö gaan langa begi u de, ta mbei deseai bumbuu sëmbë a sëmbë wojo.

“Wë nöö mi taki da unu taa dee lö sëmbë i si naandë, de o kisi wan gaan sitaafu a Gadu maun e, te a o ko kuutu libisëmbë.”

Sö Masa Jesosi bai dee sëmbë naandë.

**Aki ta lei ambë bi tuwë di möön gaan hia möni da Gadu.**

*Luk. 21:1-4*

<sup>41</sup>Nöö fa Masa Jesosi ku dee bakama fëen dë a di gaan keikiwosu naandë, te wan pisi nöö hën a waka go sindo zuntu ku di kamian ka de ta tja möni ta ko ta tuwë da Gadu a di keikiwosu. A ta luku fa de ta tuwë dee möni. Nöö di ten naandë, nöö dee guduma ta tja möni ta ko ta tuwë seei djolodjolo sö.

<sup>42</sup>Te wan pisi hën wan pooti mujëë waka ko naandë. Di mujëë aki, hën manu bi dëdë disëen, nöö hën a ko tuwë tu kpëngëlë möni da Gadu, an dou wan bësënsi seei.

<sup>43</sup>Nöö hën Masa Jesosi kai dee bakama fëen te de piki, a taa: “Un si di pooti mujëë dë nö? Hën tuwë di möön gaan hia möni möön hii de tuu da Gadu e. Aai. <sup>44</sup>Biga fa i si dee guduma ta tja möni u de ta ko ta tuwë dë, nöö wan pikiwan nöö de ta tuwë u dee gaan hia wan de abi. Ma nöö di mujëë naandë, di soni a abi faa tei heepi ën seei, hën i si a tei tuwë tuu dë kaa. Nöö fëen mbei mi taki da unu taa hën tuwë di möön hia möni.”

Nöö sö Masa Jesosi taki da dee bakama fëen di daka dë.

**Aki Masa Jesosi ta lei dee maaka u di ten goonliba o kaba.**

*Mat. 24:1-35; Luk. 21:5-33*

**13** Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen kumutu a di Wosu u Masa Gadu ko kai a döö. Nöö hën wan u dee bakama kai ën te a piki, a taa: “Mësitë o, ja si fa dee wosu u di keikipisi aki waiti nö? Luku fa dee sitonu u de bigi!”

<sup>2</sup>Nöö hën a piki taa: “Sö a dë tuu o, ma fa i ta si dee wosu dë sitampusitampu aki seei, ma nöö mi taki da unu taa wan daka o dou, hii dee sitonu i si aki tuu o booko kai paaja fanjanfanjan sö. Na wan u de o fika oto a oto liba möön e.” Sö a piki de.

<sup>3</sup>Nöö hën de kumutu naandë waka go a Oleifi Kununu. Nöö hën Masa Jesosi go sindo a di kununu bandja ta luku go a Jelusalen, nöö a ta si di Wosu u Masa Gadu seei gbegedee.

Te wan pisi hën Petuisi, ku Jakobosi, ku Johanisi ku Andiasi hën de ko nëen. Hën de taa: <sup>4</sup>“Wë



Masa o, fa i bi taki di booko u di Gaan Keikiwosu di u bi dē ala, un juu dee lō soni dē o pasa? Un maaka joo da u fuu sa sabi taa di ten dē dou?” Sō de hakisi ēn.

<sup>5</sup>Nöö hēn a piki de taa: “Awa, a dē fuun dē ku mēni fēen tuu, fu sēmbē an musu ganjan unu. <sup>6</sup>Biga mi taki da unu taa sōmēni sēmbē o hopo tei mi nē ta taki taa de da di Paamusi Kōnu kaa. Nöö ku di fan u de dē, de o ta ganjan sōmēni sēmbē hai tja ko a de sē. Hēn mbei un musu mēni unu seei e.

<sup>7</sup>“Söö. Wē nöö di ten dē, nöö woon ta kisi njunsu taa gaan feti ta pasa a sōmēni kōndē u goonliba aki. Nöö te un jei sō, nöö an musu buuja unu e, biga dee lō soni naandē tuu musu pasa. Ma nēen da di kaba u goonliba eti e. <sup>8</sup>Mi taki da unu taa wan nasiōn sēmbē ku wan oto nasiōn sēmbē o ta hopo ta feti ku deseēi. Wan kōnu o manda dee sodati fēen u de ta miti ta feti ku dee sodati u wan oto kōnu. Goon o ta seki ta jabi a kamiankamian, gaan hangi o ko a sōmēni kōndē ta kii sēmbē. Nöö fa dee lō soni dē o pasa, de o dē leti kuma te bēē ta njan wan mujēē, juu fēen zuntu faa pali. „Sō dee fuka u kai dē o lei taa di juu zuntu fu di goonliba aki musu kaba.”

<sup>9</sup>“Söö. Nöö di juu dē, un musu luku bunu ku unu seei taa un dē tololoo a Gadu pasi. Biga sēmbē o ta kisi unu tja go a kuutu e, de o ta fon unu a dee keikiwosu fuunu. De o ta tja unu go a dee gaama ku dee kōnu u de kuutu unu. Dee lō soni dē tuu de o du ku unu fu di un ta nama ku mi hedi. Ma nöö töku a

bunu o, biga a di fa dē woon kisi okasi fuun musu taki soni u mi da de. <sup>10</sup>Nöö mi taki e, taa hii nasiōn sēmbē u goonliba musu ko jei di bunu njunsu u Gadu, biga te a dē sō kaa ufō di kaba u goonliba sa dē.

<sup>11</sup>“Söö. Nöö haika. Te sēmbē kisi unu tja go a kuutu fu mi hedi kaa, nöö wan musu sai dē ta booko hedi taa: ‘Andi woon taki ee?’ Nōnō, un fan go nöö. Biga na unu o fan ma di juu dē di Akaa u Gadu seepi o da unu andi fuun taki.

<sup>12</sup>“Nöö di ten dē sēmbē o hogi e, dee sēmbē. Biga wan baaa womi o tei ēn baaa tja go kōnku u de kii ēn, sōseei wan tata o kōnku ēn mii da de u de kii. Dee mii o ta biinga u puu dee gaan sēmbē u de a de liba, de o ta kōnku de da sēmbē seei u de kii. Sō libisēmbē o hogi tjika e. <sup>13</sup>Di juu dē, hii sēmbē o buuse unu fu di un nama ku mi hedi. Ma nöö di sēmbē di o tai hati fika a di pasi u Gadu go dou, nöö hēn o feni di libi u teego a Gadu.”

Nöö sō Masa Jesosi fan ku dee bakama fēen di ten dē.

<sup>14</sup>Wē nöö gaanduwe a fesi kaa wan tjabukama bi taki u wan gaan hogi soni o ko pasa a di Gaan Wosu u Masa Gaangadu dendu, nöö di sēmbē di ta lesi Gadu buku nöö be a buta pakisei faa fusutan andi di soni aki kē taki.

Hēn Masa Jesosi fan ku dee bakama fēen go möön longi, a taa: “Te un si di Gaan Hogi Soni ko taanpu a di kamian ka an bi musu dē ta poi Masa Gaangadu tjina, nöö aan soni u taki möön. Un dee sēmbē a di pisiwata u Judea aki musu kule go tjubi a dee gaan kununu liba e.



<sup>15</sup>“Ee wan sɛmbɛ dɛ nɛɛn liba wosu a baiko dɛ, nɔɔ a musu saka kai a goon wante kule go ka a sa go. An musu denda a wosu go tei soni.

<sup>16</sup>Ee wan sɛmbɛ dɛ a goon dendu ta wooko, a musu kule go wante ka a o go. An musu go tei koosu a gangasa seei. <sup>17</sup>Nɔɔ mi taki da unu e, taa dee mujɛɛ dee dɛ ku bɛɛ, ku dee o dɛ ku miii a maun, a o dɛ gaan fuka soni da de o. Aai. <sup>18</sup>Nɔɔ un musu begi Gadu be di soni aki an musu pasa a gaan kɔtɔ ten, nasɔ a gaan tjuba ten. <sup>19</sup>Biga mi taki da unu taa fu sensi Masa Gadu mbei goonliba, nɔɔ di lɔ gaan fuka dɛ an bi ko pasa wan daka eti, nɔɔ baka u di ten naandɛ nɔɔ an o pasa mɔɔn tu.

<sup>20</sup>“Nɔɔ hɛn mbei mi taki da unu taa ee Masa Gaangadu an sati di ten puu hafu u dee daka naandɛ, nɔɔ na wan sɛmbɛ o fika ku libi mɔɔn e. Ma fu dee sɛmbɛ dee Masa Gaangadu tei ko sɛmbɛ fɛɛn, fu de hedi mbei an o disa di hogi naandɛ go dou, ma a o koti ɛn hafu.

<sup>21</sup>“Sɔɔ. Nɔɔ a di ten naandɛ, ee de ko taki da unu taa di Paamusi Kɔnu dɛ a sɔ wan kamian, wan musu piki e. <sup>22</sup>Biga sɔmɛni sɛmbɛ o ta hopo ta mindi soni taa de da di Paamusi Kɔnu, de o ta mindi soni taa Gadu hɛn ta wooko a dɛ liba, nɔɔ de o ta du gaan foondo wooko seei. Nɔɔ a sɔ wan fasi de o ta biinga u kisi dee sɛmbɛ u Gadu ta ganjan puu nɛɛn pasi, ee de sa. <sup>23</sup>Hɛn mbei mi taa un musu ta luku bunu ku unu seei.

“Un si, mi taki hii soni da unu a fesi kaa e, nɔɔ be un kɔni.”

<sup>24</sup>Nɔɔ hɛn Masa Jesosi taki mɔɔn a taa: “Nɔɔ baka u di gaan fuka ten u taki dɛ, nɔɔ wanlɔ oto gaan soni o ko pasa tu e, kumafa di tjabukama bi taki a fesi. A taa:

Di sonuwojo o dungu kankan, nɔɔ di libawojo an o tuwɛ limbo mɔɔn tu.

<sup>25</sup>Dee teeja dee dɛ a liba ala, de o ta kumutu a de kamian ta puu ta kai.

Hii kaakiti u mundu kaa o ta seki.

<sup>26</sup>Nɔɔ di juu dɛ, sɛmbɛ o si Mi di ko Libisɛmbɛ Mii aki kumutu a liba ala ta ko a dee wɔluku dendu. Nɔɔ ku gaan kaakiti mi o ko e, ku waiti seei, ta koti faja ta ko. <sup>27</sup>Nɔɔ di ten naandɛ nɔɔ mi o manda dee basia u mi go ta pii hii dee sɛmbɛ dee mi tei ko sɛmbɛ u mi kaa kumutu a hii dee peipei kamian u mundu ka de dɛ tuu, tja ko a mi.

<sup>28</sup>“Nɔɔ fa mi ta fan ku unu aki, nɔɔ un tei wan lei a dee figa pau u di kɔndɛ aki. Te i si taa de ta buta njunjun uwii, nɔɔ i sabi taa deewei zuntu kaa, na sɔ nɔɔ? <sup>29</sup>Nɔɔ sɔseei a dɛ ku dee soni dee mi ta taki aki. Te i ta si taa de ta pasa sɔ kaa kumafa mi taki de dɛ, nɔɔ un musu sabi taa di juu dou fu Mi di ko Libisɛmbɛ Mii aki musu toona ko a goonliba. Mi dɛ leti a baka huku naandɛ ta ko e. <sup>30</sup>Nɔɔ mi taki da unu taa dee lɔ sɛmbɛ u di ten u dɛ aki, de an o dɛdɛ kaba tuu bifɔ dee soni dee i jei mi taki aki o ko pasa.

<sup>31</sup>“Nɔɔ fa i si dee soni u di goonliba aki ku dee u mundu sai dɛ, nɔɔ de tuu sa pasa go kaba a sɔsɔ e. Ma dee wɔutu dee mi ta konda

da unu aki, nöö de an o kaba a sösö möönsö. Sö de dë tuutuu soni tjika.”

**Aki ta lei taa i musu dë seekaseeka da di daka di Masa Jesosi o toona ko.**

*Mat. 24:36-44*

<sup>32</sup>Nöö hën a taa: “Di juu ku di ten di mi o toona ko a goonliba, na wan sëmbë sabi ën e. Dee basia u Masa Gaangadu köndë an sabi ën, nöö miseei di ko Libisëmbë Mii aki an sabi ën tu. Gadu u Tata wanwan tō nöö sabi di juu ku di ten dë.

<sup>33</sup>Hën mbei un musu dë kabakaba këëë ta watji mi. Biga wan sa na un juu mi o ko.

<sup>34</sup>“Mi o kondëën da unu a wan fasi aki taa a dë leti kuma wan bigima di o go a oto köndë go waka. Nöö hën a kai dee wookoma fëën go buta wooko a de maun te a kaba u de ta du, hiniwan sëmbë ku ën wooko. Nöö hën a fan ku di sëmbë ta watji a di dööbuka taa: ‘I musu dë kabakaba ta luku mi e.’

<sup>35</sup>“Nöö mi wë da di bigima mi taki dë, Nöö un musu dë kabakaba ta luku mi. Biga wan o sabi di ten nasö di juu di mi o ko e, ee a sapate buka, ee a gaan ndeti, ee a ganian kanda, ee te kamian ta limbo, wan o sabi. <sup>36</sup>Te fii sabi nöö mi dou kaa, nöö na be a dë taa i dë kuma i ta duumi di juu dë e.

<sup>37</sup>“Nöö sö e. Fa i si mi ta fan ku unu aki, nöö sö nöö mi ta fan ku hii sëmbë. Un musu dë kabakaba ta luku mi e, dee sëmbë.”

**Aki wan mujëë du Masa Jesosi wan gaan bunu.**

*Mat. 26:1-13; Luk. 22:1-2; Joh. 11:45-12:8*

**14** Wë nöö fa Masa Jesosi ta fan ku dee bakama fëën dë,

nöö a fika tu daka nöö de o njan di gaan piizii daka u dee Dju de kai Pasika. „A di daka dë, de ta mëni fa dee gaan sëmbë u de bi kumutu a saafu a Egepiti köndë, nöö de ta njan wan pei bëëë de ta jasa söndö sooda.

Söö. Nöö di juu dë, dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti sai dë ta watji Masa Jesosi u de kisi kii a wan köni fasi. <sup>2</sup>Ma de ta kuutu ku deseei taa: “Wa musu kisi ën a di gaan daka e, biga ee nasö dee hia sëmbë o mbei toobi ku u, nöö di köndë o seki poi.” So de ta taki.

<sup>3</sup>Nöö di ten dë, Masa Jesosi dë a di köndë de kai Betania a di wosu u wan womi de kai Simon. Di womi aki bi abi tjinasiki, nöö nëën wosu Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë ta njan.

Te wan pisi hën wan mujëë waka ko dou naandë. A dë ku wan sitonu bata nëën maun, ku wan sumëë suti fatu nëën dendu. Di fatu aki, de mbei ën ku di lutu u wan pei uwii nöö a dii te na soni. Nöö fa di mujëë ko denda a wosu dë, nöö hën a waka tololoo go a Masa Jesosi, nöö hën a booko di bata a buka naandë kpö, hën a ta tutu di fatu a Masa Jesosi hedi te hii di fatu kaba këëë a di bata.

<sup>4</sup>Ma nöö fa a du dë, nöö so u dee sëmbë sai naandë an tei di soni u bunu seei, nöö hën de ta guunjëën taa: “Faandi mbei a poi di fatu sö u du baa? Jee? <sup>5</sup>Biga di fatu dë, ee de bi sei ën, nöö wan hii jaa möni a bi o puu, nöö de bi sa tei di möni paati da dee pootima u di köndë. Nöö hën a poi ën sö.” Sö de ta guunjëën.

<sup>6</sup>Ma Masa Jesosi bai de taa: “Un disa di mujëë e. Andi mbei un ta

guunjëen u du? Mi taki da unu taa wan gaan bambuu soni a du da mi aki. <sup>7</sup>Biga ee un kë da dee pootima möni, nöö un sa ta da de hiniwanten. Ma mi, ma o dë ku unu aki fu nöömö e. <sup>8</sup>Nöö fëen mbei di mujëe aki ta du andi hën a sa du da mi wante. Un si? Biga fa a du di soni aki, nöö a du ën da di dëdë mi o dëdë abiti möön, leti kumafa de ta tuwë fatu a sëmbë sinkii u de tja go bei.

<sup>9</sup>“Nöö mi taki gbelin seei da unu taa te de ta tja di bunu buka u Gadu ta paaja a goonliba da sëmbë, nöö de o ta taki di soni di di mujëe du aki nöömö. De an o fëekëtëen möönsö.”

#### **Aki Judasi go a dee felantima u Masa Jesosi.**

*Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6*

<sup>10</sup>Nöö fa Masa Jesosi fan naandë kaa, nöö hën di bakama fëen de kai Judasi Isikaliotu, nöö hën a kumutu a dee otowan dendu naandë, nöö hën a waka go tololoo a dee Gaan Begima, dee felantima u Masa Jesosi. Hën a go taki da de taa a sa heepi de u de kisi Jesosi. <sup>11</sup>Nöö di de jei sö nöö de wai e, nöö hën de paamusi ën taa de o pakëen ee a du sö.

Nöö fu kumutu a di ten naandë, nöö di Judasi aki ta suku wan okasi nöömö faa sa buta Masa Jesosi a dee Dju hedima naandë maun.

#### **Aki de ta seeka u njan di Pasika.**

*Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Joh. 13:21-30*

<sup>12</sup>Nöö baka u di dë, hën di fosu daka u di Pasika piizii dou. Nöö a

di daka dë, nëen de ta njan di bëëe de ta mbei söndö sooda. Nöö de ta kii wan sikapu u de njan tu, nöö ku di sikapu dë de ta mëni fa Gadu bi puu de a saafu a fesiten. Nöö hën mbei de ta seeka da di daka dë seei gaanfa.

Söö. Nöö hën dee bakama u Masa Jesosi hakisi ën taa: “Masa, naasë i kë fuu musu seeka fuu njan di daka?”

<sup>13</sup>Hën a kai tu u de taa: “Un haika, mi kë manda unu go a Jelusalen ganda. Nöö fa woon nango te un go dou dë, nöö woon si wan womi ta waka ta ko ku wan djogu wata, nöö un faakëen. <sup>14</sup>Nöö te un si taa a denda a wan wosu, nöö woon go fan ku di sëmbë abi di wosu taa ee naasë di kamba dë di di Mësitë ku dee bakama fëen musu ko njan di daka. <sup>15</sup>Nöö te un hakisi ën sö kaa, nöö a o lei unu wan gaan kamba a di wosu a liba, ka hii soni dë di un abi fanöudu. Nöö di kamba dë, hën un musu seeka te un kaba e.” Nöö sö Masa Jesosi manda dee bakama fëen, nöö hën de go.

<sup>16</sup>Nöö di de naki te de go dou a di köndë, nöö hën de si hii sondi leti kumafa a bi taki da de, nöö hën de seeka te de kaba.

<sup>17</sup>Nöö hën di sapate buka, nöö hën Masa Jesosi ku dee oto bakama ko dou a di wosu. <sup>18</sup>Hën de go sindo a tafa u de njan.

#### **Aki Masa Jesosi pindja dee bakama fëen a wan hogi sondi o pasa.**

Te wan pisi hën Masa Jesosi kai de te de piki, a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Wan fuunu ta njan ku mi aki o könku mi e.”

<sup>19</sup>Fa a taki dë, a booko dee bakama hati seei, hën de ta hakisi ën wan fu wan taa: “Masa, mi a o sa dë nö?”

<sup>20</sup>Hën a toona piki de taa: “Mi taki seei gbelin da unu taa wan fuun dee tuwalufu i si ta nama di bëëë ku mi a di wan kodo baafu paabi aki, o du sö ku mi e. <sup>21</sup>Nöö a o pasa ku mi leti kumafa a bi sikifi a Masa Gadu buku kaa, taa di Sëmbë di o ko Libisëmbë Mii musu dëdë. Ma nöö mi taki da unu taa helu u di sëmbë di o könku mi e. A bi sa möön bëtë de an bi pali ën ko a di goonliba aki wan daka.” Sö Masa Jesosi fan ku de te a kaba.

**Aki Masa Jesosi njan di lasiti njan ku dee bakama fëën.**

*Mat. 26:26-30; Luk. 22:15-20; 1 Kol. 11:23-25*

<sup>22</sup>Nöö fa de ta njan makandi dë, te wan pisi hën Masa Jesosi tei wan bëëë nöö hën a da Gadu tangi te a kaba, nöö hën a booko ën.

Nöö hën a langa da dee bakama fëën, taa: “Disi da di sinkii u mi e. Un tei njan.”

<sup>23</sup>Söseëi a tei di kan ku di win nëën dendu, hën a da Gadu tangi te a kaba. Hën a langëën da dee bakama taa: “Un bebe tjëntjën te lontu ko kai.” Hën de bebëën lontu dou te de kaba.

<sup>24</sup>Nöö hën a taa: “Fa i si un bebe di win aki, hën da di buuu u mi di o kai a goon fu Gadu sa mbei wan njunjun buka ku libisëmbë. Biga fa mi o dëdë aki, hën o paka puu sëmëni hia sëmbë a Gadu bëë u dee hogi du u de.”

<sup>25</sup>Nöö hën a taa: “Mi taki da unu tuutuu seei, taa ma o bebe di win a di

fasi aki möön e. Biga tee i si mi bebëën möön, nöö Gadu ko ku di Njunjun Tii fëën a libisëmbë mindi.”

<sup>26</sup>Nöö baka u di dë, hën de kanda wan kanda te de kaba da Gadu tangi, nöö hën de kumutu naandë. Nöö hën de nango a di kununu de kai Oleifi Kununu.

**Aki Masa Jesosi fan ku Petuisi a wan soni o pasa ku ën.**

*Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Joh. 13:36-38*

<sup>27</sup>Nöö fa Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë a pasi nango dë, hën a kai de te de piki, a taa: “A di ndeti aki hii unu tuu o paaja go disa mi fiaa. A o pasa leti kumafa a sikifi a di Buku u Gadu, taa de o fon di sikafuma nöö dee sikafu o paaja fanjanfanjan go u de.”

<sup>28</sup>Nöö hën a taa: “Ma te mi weki baka a dëdë, nöö mi o waka a unu fesi go a Galilea e. Ala mi ku unu o toona miti.”

<sup>29</sup>Nöö hën Petuisi piki taa: “Masa, ee dee otowan aki tuu disa i go seei ma mi, ma o disa i möönsö e.”

<sup>30</sup>Ma nöö Masa Jesosi toona piki ën taa: “Womi, haika. Mi taki da i taa a di ndeti aki ganian an o kanda dou tu pasi bifö joo fia dii pasi taa ja sabi mi a goonliba wan daka.”

<sup>31</sup>Wë nöö Petuisi an sa jei di soni dë. Hën a taa: “Ambë, Masa! Ee u mi dëdë ku i seei, nöö mi dë kabakaba kaa. Ma sa piki wan daka taa ma sabi i e.” Nöö sö nöö dee otowan tuu ta piki tu.

**Aki de dë a di djai de kai Gëtiseimani.**

*Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46*

<sup>32</sup>Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën nango te de go dou a wan kamian de kai Gëtiseimani. Nöö hën a taki da de taa: “Un dë

aki ta luku mi e. Mi o go begi ala.”

<sup>33</sup>Ma nöö a tei Petuisi ku Johanisi ku Jakobosi fu de musu go ku en möön fundu a di kamian.

Te wan pisi hën Masa Jesosi ko dë fukafuka te na soni. <sup>34</sup>Nöö hën a fan ku de dii bakama naandë taa: “Wan gaan fuka ko a mi liba seei tee kuma mi sa dëdë. Nöö un tan aki ufö ta da mi taanga e.”

<sup>35</sup>Nöö hën a waka go wan pikiwan möön longi, nöö hën a tuwëen seei a goon. <sup>36</sup>Nöö hën a begi Masa Gaangadu taa: “Ke Taata o, mi sabi taa i sa du hii soni. Nöö di kan di i lai da mi u mi bebe aki, nöö a hebi da mi o. Nöö mi begi i, ee a sa, nöö be i tei en puu a mi. Ma nöö fa mi fan aki seei, ma na du kumafa mi kë e, ma du kumafa i kë.”

<sup>37</sup>Nöö di a begi sö te a kaba nöö hën a toona ko a de dii bakama fëen, hën a si taa de duumi pii.

Nöö hën a kai Simon Petuisi te a piki, a taa: “Simon, duumi i ta duumi sö nö, womi? Wan sa dë ku wojo di wan kodo juu aki ta da mi taanga nö?”

<sup>38</sup>Hën a toona taa: “Be un dë ku wojo ta begi e, dee sëmbë, be di didibi an wini unu. Ma mi sabi taa hati fuunu kë du kumafa a fiti, ma sinkii fuunu an taanga sö.”

<sup>39</sup>Nöö fa a taki dë, hën a toona go a di begi baka. A begi di wan seei begi di a bi begi te a kaba, <sup>40</sup>nöö hën a toona ko a dee bakama fëen möön. Awaa seei de dë ta duumi, biga duumi nöö hebi a de wojo sö. Nöö di a weki de, nöö a ko bigi da de te de an saanfa u fan ku en möön.

<sup>41</sup>Nöö hën a toona go begi te a kaba di u dii pasi, nöö hën a toona ko a de möön. Hën a taa: “Duumi nöö un ta duumi ta böö sinkii fuunu sö nö baa? Aai. Wë di juu dou e, u de buta Mi di ko Libisëmbë Mii aki a dee takuhatima maun. <sup>42</sup>Biga di sëmbë di sei mi, nöö a dou kaa. Nöö un hopo boo go.”

#### Aki de kisi Masa Jesosi.

*Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Joh. 18:3-12*

<sup>43</sup>Wë nöö Masa Jesosi an kaba u fan seei, nöö hën Judasi dou. Hii fa a bi dë wan u dee tuwalufu bakama u Masa Jesosi seei, ma töku a ko dou ku wanlö hia sëmbë. De dë ku kodjo ku ufangi a maun u de ko kisi Masa Jesosi. Dee Gaan Begima, ku dee Sabima u Wëti, ku dee Gaan Womi, de wë manda de.

<sup>44</sup>Wë nöö Judasi bi mbei buka ku dee sëmbë dë kaa taa: “Te i si mi bosu wan sëmbë, nöö di sëmbë dë hën fuun kisi tei e. Nöö un musu panjëen taanga, fu an sa kumutu.” Sö Judasi bi fan ku dee sëmbë a fesi.

<sup>45</sup>Nöö di de ko dou, nöö hën Judasi waka go miti ku en nöö hën a taa: “Odi o, Mësitë.” Nöö hën a baasëen bosu. <sup>46</sup>Fa u mbei naandë, hën dee sëmbë kisi Masa Jesosi gbalau panjan gingin wante.

<sup>47</sup>Ma nöö wan u dee bakama dë a dendu naandë hai en ufangi valau, hën a djafu wan futuboi u di Kaba Hei Begima jesi belim puu tuwë a goon naandë.

<sup>48</sup>Nöö hën Masa Jesosi hakisi dee sëmbë dee ko naandë taa: “Dee sëmbë, a mi liba un ko sö nö, ku pau ku kodjo ku ufangi, kuma mi da wan sëmbë ta booko di

köndë nö? <sup>49</sup>Wë nöö un bi ta si mi hiniwanten a di Wosu u Masa Gaangadu ta lei sëmbë Gadu wöutu, nöö unfa wan bi kisi mi ala?

“Ma mi sabi taa fa un ta du aki, nöö a ta pasa leti kumafa a bi sikifi a Gadu Buku kaa.”

<sup>50</sup>Fa u mbei naandë, hii dee bakama u Masa Jesosi paaja kule go disëen fiaa. <sup>51</sup>Ma nöö wan kijoo bi dë a de dendu naandë, a bi dë ku wan gaan koosu nëen sinkii lolulolu, nöö hën dee felantima tuwë maun kisi ën wante. <sup>52</sup>Nöö hën a feki di gaan koosu valau puu nëen sinkii disa, hën a kule pënëpënë go.

**Aki de tja Masa Jesosi go a dee gaan kuutuma.**

*Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55,63-71; Joh. 18:13-14,19-24*

<sup>53</sup>Wë nöö fa dee sëmbë bi ko kisi Masa Jesosi naandë, nöö hën de tjëen go tee a di wosu u di Kaba Hei Begima. Nöö di ten naandë hii dee hedima u Dju tuu, dee Gaan Begima ku dee Gaan Womi ku dee Sabima u Wëti, sö de tuu hai ko makandi naandë.

<sup>54</sup>Di juu dë Petuisi bi dë te a baka ala ta waka sapisapi ta ko. Nöö hën a ko dou a di djai dendu naandë, nöö hën a go sindo ku dee wakitima bi sai dë ta këndë faja ku de makandi.

<sup>55</sup>Nöö di ten naandë, dee Gaan Begima ku hii dee kuutuma u de Dju sëmbë, nöö de seti ta kuutu a Masa Jesosi liba kaa. Nöö de ta suku u tja kaagi fëen ko a fesi u de sa feni wan soni fu de sa buta taa a musu dëdë, ma de an sa feni soni möönsö. <sup>56</sup>Biga hii fa dee sëmbë ta

tja sëmëni soni ko ta mindi dëen, ma de an ta kai a di wan baaku möönsö.

<sup>57</sup>Te wan pisi hën wanlö sëmbë hopo taki wan soni, taa: <sup>58</sup>“Dee sëmbë aki, un haika wan soni u seei bi jei ku u seei jesi. Di womi aki bi taki taa a o booko di Wosu u Masa Gadu di de mbei ku libisëmbë maun tuwë a goon, nöö a dii daka dendu nöö a o toona mbei ën baka söndö libisëmbë maun. Sö a bi taki e.” <sup>59</sup>Ma fa dee sëmbë fan dë seei, ma dee fan u de an ta kai a wan möönsö.

<sup>60</sup>Nöö hën di Kaba Hei Begima hopo taanpu a dee oto kuutuma fesi naandë, nöö hën a hakisi Masa Jesosi taa: “Wë dee soni fii de ta taki aki, nöö ja o piki de möönsö nö, ee tuu soni de ta mindi da i. Unfa i taki?”

<sup>61</sup>Ma Masa Jesosi an jabi ën buka piki na wan soni. Nöö hën di Kaba Hei Begima hakisi ën baka taa: “I da di Könu di Masa Gaangadu bi paamusi taa a o manda ko nö? I da di Mii u di möön hei Gadu u mundu nö?”

<sup>62</sup>Nöö hën Masa Jesosi piki awaa taa: “Leti kumafa i taki dë, nöö sö a dë. Nöö wan daka o dou, nöö woon si mi di ko dë Libisëmbë Mii aki dë sindosindo a di letisë maun u Gadu di abi hii makiti u mundu. Söseei woon toona si mi ta saka ta ko a dee bundji dendu ala.” Sö Masa Jesosi piki.

<sup>63</sup>Wë nöö di di Kaba Hei Begima jei fa a piki ën naandë, nöö hati fëen boonu e, tee a hai di koosu nëen sinkii naandë tënë zaan sö.

<sup>64</sup>Nöö hën a hakisi hii dee kuutuma

dee sai naandë taa: “Dee sëmbë aki, un ta suku kaagi a di womi aki möön nõ? Wan jei fa a piki dë nõ? A butëen seei makandi ku Gadu. Nöö unfa un mëni fëen?”

Nöö hën de tuu piki a di kuutu taa: “An dë u taki möön e. Dëdë nöö a musu dëdë.”

<sup>65</sup>Nöö fa u mbei dë, nöö di kamian ko ta fanjanfanjan kaa. Hën de bigi ta tunta a Masa Jesosi fesi, te wan pisi de tai ën wojo ku hangisa, hën de ta naki ën ta dëen baaimaun, ta hakisi ën taa: “Wë di i taa Gadu ta lei i soni, wë nöö piki u, ambë naki i dë?” Dee wakitima u di kamian seei ta naki ën ku böö tu.

**Aki di soni Masa Jesosi taki da Petuisi ko pasa ku ën.**

*Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Joh. 18:15-18,25-27*

<sup>66</sup>Wë nöö fa de ta du ku Masa Jesosi dë, nöö Petuisi dë a di djai dendu a goon ala.

Te wan pisi nöö hën wan mujëë futuboi u di Kaba Hei Begima waka ko dou. <sup>67</sup>Nöö hën a si Petuisi sindosindo ta këndë faja ku dee sëmbë naandë. Hën a luku ën diin. A taa: “Womi, na i seei bi dë makandi ku di Jesosi u Nazalëti dë nõ?”

<sup>68</sup>Nöö hën Petuisi piki taa: “Ma saandi i ta taki dë e. Ma fustan seei.” Nöö hën a kumutu dë go taanpu zuntu ku di djai dööbuka. Ma nöö fa a taki dë, nöö hën wan womi ganian kanda kënkënjënkëën.

<sup>69</sup>Te wan pisi, nöö hën di mujëë mii toona si ën möön, hën a fan ku dee sëmbë dee ku ën sai dë taa: “Di womi aki da wan u dee sëmbë u di

womi de ta kuutu dë e.” <sup>70</sup>Nöö hën Petuisi toona fia taa: “Mi taki e, ma sabi di sëmbë naandë.”

Hën de sai dë te wan pisi, nöö hën dee sëmbë ku Petuisi taanpu naandë taa: “Womi, i musu dë wan sëmbë fëen, biga i da Galilea sëmbë e.”

<sup>71</sup>Nöö hën Petuisi fia awaa taa: “Dee sëmbë aki, ee mindi mi ta mindi soni nöö Masa Gaangadu seei musu sitaafu mi e. Biga mi ta soi da unu taa ma sabi di sëmbë un ta taki dë, kwetikweti.”

<sup>72</sup>Di a fan sö kaa, hën wantewante di ganian toona kanda di u tu pasi. Nöö hën Petuisi ko mëni fa Masa Jesosi bi taki dëen taa: “Ganian an o kanda dou tu toon bifö joo fia dii pasi taa ja sabi mi.” Nöö di a ko mëni sö kaa, nöö hën a bia go ta këë seei te a bigi. Hati nöö a hati ën sö.

**Aki de ta tja Masa Jesosi go a Gaama Pilati.**

*Mat. 27:1-2,11-26; Luk. 23:1-5,13-25; Joh. 18:28-19:16*

**15** Wë nöö di juu dë, dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ku dee Gaan Womi, ku dee oto kuutubasi u dee Dju sëmbë bi sai naandë ta kuutu makandi nöömö unfa u de du ku Masa Jesosi. Nöö hën de ta kuutu tefa di ganian kanda, nöö hën de kai a wan pakisei. Hën de toona kisi Masa Jesosi tai gingin. Nöö hën de tjëën go a di sëmbë di dee Loomë lanti bi buta faa ta kuutu sondi da dee Dju sëmbë. Hën da Gaama Pilati.

<sup>2</sup>Nöö hën de go a di kuutu wante. Hën di gaama hakisi Masa Jesosi



taa: “Fa de ta taki fii aki, ju da di könu u dee Dju tuu nö?”

Nöö hën Masa Jesosi piki taa: “Kumafa Gaama taki dë nöö.”

<sup>3</sup>Nöö di ten dë, dee Gaan Begima ta pii sömëni sondi ta kaagi Masa Jesosi da di gaama. <sup>4</sup>Nöö hën di gaama toona bia fan ku Masa Jesosi möön. A taa: “Haika dee hia hogi de ta konda taa i du aki. Ja o piki ee sondi de ta mindi da i nö?”

<sup>5</sup>Ma nöö Masa Jesosi an piki na wan soni seei.

Nöö di sondi dë bigi da Gaama Pilati e, di Masa Jesosi an ta piki ta fia ku dee sëmbë a dee sondi de ta kaagi ën dë.

<sup>6</sup>Wë nöö wan guwenti bi dë taki taa te di Pasika piizii o dou, nöö dee Dju sëmbë o hakisi di gaama faa puu wan sëmbë a dunguwosu da de. <sup>7</sup>Nöö di juu dë wan womi de kai Balabasi ku wanlö otowan fëen bi dë a dunguwosu sөөтösөөтö. Biga de bi kii wanlö sëmbë a wan wajawaja dendu, di ten de ta feti u puu dee Loomë lanti a de liba. Nöö hën mbei de bi sөөтö de.

<sup>8</sup>Di juu dë, hën dee hia sëmbë dee bi ko a Masa Jesosi baka di de ta tjëen go a Gaama Pilati dë, hën de hai ko möön zuntu ku di wosu hën de bai taa: “Du da u kumafa i bi guwenti e, Gaama.”

<sup>9</sup>Nöö hën Gaama hakisi de taa: “Ambë un kë mi musu lusu da unu? Un kë mi lusu di könu fuunu aki nö?” <sup>10</sup>Fa a hakisi de di soni dë, a hakisi sö biga a sabi taa „na dee sösö sinkii sëmbë dë bi tja Masa Jesosi ko dë. Ma dee Gaan Begima bi tjëen ko fu di de ta haun ku ën hedi.

<sup>11</sup>Ma nöö di juu dë, dee Gaan Begima dë a dee sëmbë dendu naandë ta da de faja taa: “Un ta piki taa Balabasi e! Un piki taa Balabasi, hën a musu lusu.”

Nöö hën dee sëmbë seti ta bai ta taki da di gaama taa: “Balabasi hën i musu lusu e!”

<sup>12</sup>Nöö hën di gaama hakisi taa: “Nöö andi mi musu du ku di sëmbë un ta kai di könu fuunu aki?”

<sup>13</sup>Hën de bai taa: “Pekëen a lakpa pau! Pekëen a lakpa pau kii e!”

<sup>14</sup>Hën Gaama toona hakisi taa: “Faandi mbei un taki sö? Un hogi a du?”

Hën de bai möön taanga taa: “Pekëen a lakpa pau kii e!”

<sup>15</sup>Wë nöö di gaama kë u dee sëmbë hati musu kötö, hën a lusu Balabasi puu a di dunguwosu da de. Nöö hën a manda dee sodati hën de wipi Masa Jesosi wan gaan taku wipi te de kaba. Nöö hën Gaama butëen a dee sodati maun awaa fu de tjëen go peka a lakpa pau.

#### **Aki dee sodati ta mbei Masa Jesosi fa.**

*Mat. 27:27-31; Joh. 19:2-3*

<sup>16</sup>Nöö hën dee sodati tei Masa Jesosi hën de tjëen go a wan apaiti kamba u di wosu u di gaama. Nöö hën de kai hii di sodati lö u de tuu ko makandi. <sup>17</sup>Nöö hën de tei wan baaubaa koosu sö kumafa könu ta bisi, hën de bisi Masa Jesosi te de kaba. Nöö hën de tei wan tatai ku maka hën de lolu ën te de kaba mbei kuma könu kaapusa, tuusi nëen hedi. <sup>18</sup>Nöö hën de ta hoi ën a sipootu awaa. De ta wai maun dëen ta taki taa: “Odi o, könu! Odi o, könu u dee Dju!”

<sup>19</sup>Nöö hën de tei wan pau, hën de ta naki ën a hedi. Nöö de ta tunta nëën fesi, de ta saka ta tjökö kini nëën fesi a goon ta mbei kuma de ta dëën lesipeki.

<sup>20</sup>Nöö di de kaba u mbei ën fa sö kaa, nöö hën de toona puu di koosu de bi bisi nëën sinkii, nöö hën de bisi di fëën seei koosu dëën baka. Nöö hën de tjëën puu a di köndë ganda go a döösë u de go pekëën a lakpa pau awaa.

**Aki de tja Masa Jesosi go peka a lakpa pau.**

*Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Joh. 19:17-27*

<sup>21</sup>Nöö hën de nango ku ën te wan pisi, hën de miti ku wan womi de kai Simon. A kumutu a kamian ta ko a ganda. Di womi aki, a dë u wan köndë u Afiikan de kai Sileni, nöö a dë di tata u Lufusi ku Alekesani. Nöö fa a ta pasa naandë, hën dee sodati duwengi ën faa musu tja di lakpa pau u Masa Jesosi dëën, biga Masa Jesosi ko suwaki te an sa tjëën möön.

<sup>22</sup>Nöö hën dee sodati ta tja Masa Jesosi go tee a wan kamian de kai Golugata, hën da Hedibonu Kamian, sö de kai di kamian naandë. <sup>23</sup>Nöö di de ko dou, nöö hën de mökisi win ku wan pei deesi dëën faa musu bebe, „be di sinkii hati fëën musu bösö,„ ma nöö Masa Jesosi an kë bebëën.

<sup>24</sup>Nöö hën dee sodati kandi ën a di lakpa pau peka awaa, hën de hopo di pau taanpu a pë. Nöö a baka u di dë, hën de ta tuwë lötu luku ambë o wini dee koosu u Masa Jesosi di de bi puu nëën sinkii buta

dë. Nöö sö de paati dee koosu fëën te de kaba.

<sup>25</sup>Nöö di ten de peka Masa Jesosi a di lakpa pau dë, nöö a bi dë wan pisiten u nëigi juu mamate sö.

<sup>26</sup>Nöö de bi sikifi wan soni a wan paanga pisi peka a di lakpa pau hedi naandë, de sikifi taa JESOSI, DI KÖNU U DEE DJU, HËN DISI. Biga sö dee Loomë lanti bi guwenti u piki sëmbë faandi mbei de peka di sëmbë a di lakpa pau.

<sup>27</sup>Wë nöö fa de du ku Masa Jesosi dë, nöö de peka tu oto sëmbë buta nëën bandja, wan dë nëën leti maun së, di otowan dë nëën töötömaun së. Dee sëmbë dë, de bi ta kii sëmbë ta tei soni u de, hën mbei de ta kii de a sö wan fasi. [<sup>28</sup>Nöö sö a ko pasa leti kumafa Masa Gaangadu Buku bi taki gaanduwe u di Sëmbë di Gadu o manda ko taa: “De o kondëën makandi ku dee takulibima.”]

<sup>29</sup>Nöö sëmbë ta waka ta pasa naandë, nöö de ta lafu Masa Jesosi seei, de ta seki hedi ta lei finga nëën ta taki taa: “Luku, i bi ta taki taa joo booko di Wosu u Gadu nöö a dii daka dendu joo toona mbei ën baka. Na sö i bi taki nö? <sup>30</sup>Wë nöö be i saka kumutu a di lakpa pau di i a’ makiti sö!”

<sup>31</sup>Söseei dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ta taki tu. De taa: “Fa a sai naandë, a bi ta heepi oto sëmbë ta puu de a sitaafu, na sö nö? Wë nöö andi mbei an sa heepi ën seei? <sup>32</sup>Biga ee hën da di Paamusi Könu tuu, nöö be a saka kumutu a lakpa pau ko a goon be u si, nöö woo biibi nëën liba.” Söseei

de tu womi dee dë pekapeka ku ën naandë ta taki soni ta tjökö ën tu.

**Aki ta lei fa Masa Jesosi dëdë ku andi pasa di ten dë.**

*Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Joh. 19:28-30*

<sup>33</sup>Wë nöö a di sonuati tuwalufu juu, nöö hën wan gaan dungu ko kai a goonliba kankan, nöö a dë sô teeë dii juu sapate. <sup>34</sup>Nöö hën Masa Jesosi bai taanga, a taki a di tóngö fëën taa: “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Hën kë taki: “Gadu e, di Gadu u mi, andi mbei i bia baka disa mi sô?”

<sup>35</sup>Nöö dee sëmbë dee dë taanputaanpu naandë, de jei fa a bai “Eloi,” hën so u de taa: “Un haika, a ta kai di fesiten tjabukama fuu de kai Elia e, faa ko puu ën a di lakpa pau.”

<sup>36</sup>Nöö hën wan sëmbë sai dë kule go tuusi wan sipönsu a wan asin mbeimbei di de abi naandë, hën a fingëen a wan papai tëndë go a Masa Jesosi buka faa tjupa. Nöö hën a taa: “Söö. Un boo tan luku ee Elia o ko puu ën a di lakpa pau tuu.”

<sup>37</sup>Ma nöö hën Masa Jesosi bai wan pasi möön a wan taanga tóngö te a kaba, nöö hën böö fëën koti awaa. A dëdë piiii.

<sup>38,39</sup>Nöö di oposii, di hedima u dee sodati, a sai leti taanputaanpu a Masa Jesosi fesi naandë. Nöö di a jei fa a bai, a si di fasi fa a dëdë naandë, nöö hën a taa: “Aai, di sëmbë i si de kii aki, Mii u Gadu wë a bi dë tuu e.”

Di juu dë, nöö de bi abi wan gaan degi gaan koosu a di Wosu u Masa Gadu a Jelusalen naandë ta tapa di kamian u di wosu ka di Kaba Hei

Begima ku Gadu ta miti wan pasi a wan jaa, fu sëmbë an sa go nëën dendu. Nöö fa Masa Jesosi böö koti dë, hën wantewante di gaan degi koosu dë tënë a tu pisi kumutu a liba ala zalalaa te kisi goon, disa di kamian hooo. Sô wan gaan soni pasa a di ten naandë.

<sup>40</sup>Nöö wanlö mujëë bi dë taanputaanpu te a longi ala ta luku fa Masa Jesosi ta dëdë. Wan u dee mujëë de kai Salome, wan da Malia, di u di köndë de kai Magidala, ku wan oto Malia, di mama di bi pali Josëfu ku di piki baaa fëën de kai Jakobosi. <sup>41</sup>De dii mujëë aki sô bi ta waka a Masa Jesosi baka a di pisiwata de kai Galilea ta sölugu ën a sëmëni fasi. Nöö wanlö oto mujëë bi ko ku de tu, fa de bi ko a Jelusalen naandë, nöö sô de tuu bi sai naandë ta luku dee soni de ta pasa.

**Aki ta lei fa de bei Masa Jesosi.**

*Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Joh. 19:38-42*

<sup>42</sup>Nöö fa dee soni ta pasa aki, nöö saba ta kisi kaa. Biga fa i si sonu o go dë, nöö saba kai a goon, nöö de an o sa du soni möön. Nöö dee Dju sëmbë ta seeka gaanfa da di lö saba dë, fu di a ta kai a di ten u di Pasika.

<sup>43</sup>Nöö di juu dë wan womi de kai Josëfu u di köndë de kai Alimatea bi dë a Jelusalen naandë. Di womi aki, a dë wan u dee möön hebi kuutuma u dee Dju sëmbë. Nöö a dë wan sëmbë ta dini Masa Gaangadu seei, biga a dë ta luku di ten di di Njunjun Tii fëën o ko a goonliba. Sô wan sëmbë di Josëfu aki bi dë. Wë nöö di a si taa Masa

Jesosi dëdë, di saba ta ko saaa sö seei, hën mbei a tei hati waka langalanga go a Gaama Pilati. Nöo hën a hakisi ën taa, gaantangi be a dëen di dëdë sinkii u Masa Jesosi faa tja go bei.

<sup>44</sup>Wë nöo fa Josëfu hakisi di soni dë, nöo a foondo di gaama möönsö, biga an kë piki taa Masa Jesosi dëdë sö hesi. Nöo hën a kai di oposii hakisi ën ee a dëdë kaa, nöo hën di oposii piki ën taa aai, a dëdë tuu. <sup>45</sup>Nöo di Gaama jei sö, hën a da Josëfu pasi faa musu go tei di dëdë sinkii fëen tja go bei.

<sup>46</sup>Nöo hën Josëfu kumutu dë, hën a go bai wan pei finu weti wojo koosu. Nöo hën de go puu di dëdë sinkii u Masa Jesosi a di lakpa pau, hën de lolu ën te de kaba ku di weti koosu. Nöo hën de tjëen go buta a wan sitonu baaku dendu di de bi diki seeka u bei sëmbë. Biga a di fasi dë dee Dju bi ta bei dëdë. Nöo di de du sö te de kaba, hën de lola wan gaan gindi sitonu tapa di baaku buka buuu.

<sup>47</sup>Nöo di juu naandë, de tu Malia dee u bi taki dë, de dë leti naandë ta luku ka de buta di sinkii u Masa Jesosi.

Nöo da sö wanlö gaan soni pasa a di daka naandë.

**Aki wanlö mujëe ko jei taa Masa Jesosi weki baka.**

*Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Joh. 20:1-10*

**16** Nöo hën de njan di saba daka te de kaba, nöo hën Malia u Magidala, ku Salome, ku di oto Malia, di mama u Jakobosi, nöo hën de go bai pepei sumëe suti soni u de musu go sakwi a di

dëdë sinkii u Masa Jesosi kumafa di guwenti u dee Dju sëmbë dë.

<sup>2</sup>Nöo hën di dobooko fëen, a di fosu daka u di wiki dë, nöo hën dee mujëe tei pasi ta waka nango a di geebi. Di ten naandë, sonu bi ta ko kaa. <sup>3</sup>Nöo fa de ta waka nango, nöo de ta hakisi deseei taa: “Mujëe, fa woo go aki, nöo ambë seei woo feni heepi u lola di gaan gindi sitonu puu a di baaku buka, fuu sa go nëen dendu?”

<sup>4</sup>Nöo hën de naki tee de ko zuntu ku di geebi. Hën de ko si taa di gaan sitonu di bi dë a di baaku buka, a dë te a wan së ala. Di baaku fika hoo.

<sup>5</sup>Hën de denda go a di baaku. Nöo hën de si wan basia u Masa Gaangadu köndë leti naandë kuma wan njönku kijoo sö, a dë sindosindo a letimaun së a di baaku dendu. Fa a sai dë, a dë bisibisi ku wan langa djakiti zëëë sö, wetiweti faan. Nöo dee mujëe panta seei.

<sup>6</sup>Nöo hën di basia fan ku de, a taa: “Wan panta sö e, dee mujëe. Na Jesosi u Nazalëti un ta suku ö, di sëmbë di de bi peka a di lakpa pau kii? Wë an dë aki möön e. A weki baka a dëdë. Un luku ka de bi bei ën aki. Un si taa a dë aki möön nö?”

<sup>7</sup>Hën a taki da de taa: “Un toona go, nöo un go piki dee bakama fëen te dou ku Petuisi tu e, taa a o go a Galilea. Nöo ala unu ku ën o miti kumafa a bi taki da unu. Sö fuun taki da de.”

<sup>8</sup>Nöo di dee mujëe jei a taki sö, nöo a toobi de. De fëëë seei. Nöo hën de kumutu a di baaku dendu ko a döo, hën de kule vililili go. De

panta tee de an konda da na wan sɛmbɛ andi de bi si dɛ.

**Aki sɔmɛni sɛmbɛ si taa Masa Jesosi weki baka.**

*Mat. 28:9-10,16-20; Luk. 24:13-53; Joh. 20:11-23; Tjab. 1:6-11*

<sup>9</sup>[Wɛ nɔɔ fa Masa Jesosi bi weki baka a dɛdɛ dɛ a di fuuku mamate u di fosu daka u di wiki, nɔɔ Malia u Magidala hɛn bi da di fosu sɛmbɛ di si ɛn ku wojo taa a weki baka tuu. Di mujɛɛ dɛ, a fesi a bi dɛ ku sɛbɛn gadu nɛɛn hedi, nɔɔ hɛn Masa Jesosi bi jaka de puu. <sup>10</sup>Nɔɔ hɛn fa di mujɛɛ si ɛn naandɛ, nɔɔ hɛn a kule go wante a dee bakama u Masa Jesosi ka de bi go ta kusumi ta kɛɛ. Nɔɔ hɛn a go konda da de taa sɔ a si Masa Jesosi gbolo, a weki baka a dɛdɛ. <sup>11</sup>Ma fa dee bakama jei taa Masa Jesosi dɛ ku libi dɛ, Malia seei si ɛn, ma tɔku de an biibi.

<sup>12</sup>Nɔɔ hɛn a baka u di dɛ, hɛn Masa Jesosi tjɛɛn seei go lei tu oto sɛmbɛ mɔɔn. Dee sɛmbɛ aki bi ɔkumutu a Jelusalen ganda, ta waka nango, nɔɔ hɛn Masa Jesosi ko a de ko ta fan ku de kuma wan hii oto sɛmbɛ. ɔMa nɔɔ te u kaba fɛɛn nɔɔ hɛn de ko si taa hɛn di dɛ tuu, a weki baka a dɛdɛ.] <sup>13</sup>Nɔɔ hɛn de toona go a Jelusalen wante go konda da dee bakama taa sɔ Masa Jesosi weki baka a dɛdɛ tuutuu, de bi si ɛn. Ma tɔkuseei dee bakama an kɛ piki.

<sup>14</sup>Nɔɔ baka u di dɛ, hɛn dee ɛlufu bakama bi dɛ a tafa ta njan a wan kamian. Te u de kɛ mɛni, hɛn Masa Jesosi dou a de dendu naandɛ kaa. Nɔɔ hɛn a gandji da de fu di de an

bi ta biibi. A bai de fu di de bi abi taangajesi sɔ te de an kɛ piki dee sɛmbɛ dee bi konda di soni da de taa sɔ a weki baka a dɛdɛ.

<sup>15</sup>Nɔɔ hɛn a fan ku de taa: “Sɔɔ. Wɛ nɔɔ awaa un musu paaja go a hii kɔndɛ u goonliba e, go konda di Bunu Buka u mi da hii sɛmbɛ.

<sup>16</sup>Nɔɔ di sɛmbɛ di o biibi tei dopu, nɔɔ hɛn Gadu o da libi u teego. Ma nɔɔ di sɛmbɛ di an biibi mɔɔnsɔ, nɔɔ hɛn o kisi sitaafu a Gadu fu teego.”

<sup>17</sup>Nɔɔ hɛn a taki da de mɔɔn taa: “Dee soni aki sɔ o ta pasa a dee sɛmbɛ dendu dee o biibi mi tuutuu. De o kisi kaakiti a Gadu u de ta du peipei foondo wooko. Biga de o ta jaka dee gadu ta kisi sɛmbɛ a hedi. De o ta fan a wanlɔ oto tɔngɔ di de an bi sabi wan daka. <sup>18</sup>Ee de panjan hogi sindeki ku maun, ma soni an o du de. Ee de bebe taku soni seei, ma an o du de hogi. De o buta maun a dee sikima hedi begi da de, nɔɔ de o ko bɛtɛ. Hii dee soni aki sɔ o ta pasa a dee biibima dendu u lei taa di wɔutu de ta konda dɛ, a Gadu a kumutu tuu.”

<sup>19</sup>Nɔɔ sɔ Masa Jesosi fan ku dee bakama fɛɛn te a kaba. Nɔɔ di a manda de sɔ kaa, nɔɔ hɛn Gadu hopo ɛn tja go a liba, hɛn a go sindo a di letisɛ maun u Gadu.

Nɔɔ hɛn dee bakama waka go a hii kɔndɛ go konda di Buka. <sup>20</sup>Nɔɔ Masa heepi de seei, a da de maun a di wooko. Biga de du sɔmɛni foondofoondo wooko u lei taa di buka de ta konda naandɛ, a Gadu a kumutu tuutuu.

Da sɔ.]